

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Daniel Janík

**Francouzská cizinecká legie: budování nové,
společné identity**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Daniel Janík**

Vedoucí práce: **PhDr. Ondřej Matějka**

Oponent práce: **Doc. Michel Perottino, PhD.**

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

JANÍK, Daniel. *Francouzská cizinecká legie: budování nové, společné identity*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2010. 51 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ondřej Matějka.

Anotace

V bakalářské práci „Francouzská cizinecká legie: budování nové, společné identity“ autor vychází z teze, že vytvoření této identity u mužů, kteří do Legie vstupují, je jedním z hlavních faktorů zaručujících, že Cizinecká legie jako instituce a vojenská jednotka funguje.

Nutnost věnovat v Legii problematice identity pozornost vyplývá z její podstaty, kdy je tato jednotka tvořena převážně cizinci. Tyto muže je třeba během výcviku a služby formovat tak, aby mohli tvořit funkční součást Legie. Sledování a analýza prostředků budování a zachovávání společné identity v Cizinecké je hlavní náplní práce. Samotná tvorba identity má podobu procesů oslabujících a měnících původní identitu legionáře, stejně jako dějů, jejichž cílem je upevnit vojákovu loajalitu k Legii a pocit bratrství mezi legionáři navzájem. Identita, kterou se Legie snaží u svých vojáků vytvořit, je také neustále upevňována legionářskou symbolikou a tradicemi.

Loajalita vojáků k Cizinecké legii je však ne vždy dostatečně silná, což se odráží v jevech, jako jsou dezerteři. A i když Legie i navzdory těmto problémům dobře funguje, zbývá otázka, nakolik je budování společné identity tím hlavním činitelem zodpovědným za její funkčnost.

Annotation

The author bases his bachelor thesis „The French Foreign Legion: Building of a New, Common Identity“ on the presumption that creating such common identity within the men who join the Legion is one of the main factors ensuring that the Foreign legion functions as a military unit.

The necessity of paying attention to the question of identity in the Legion follows the fact, that this unit consists mainly of foreigners. These men need to be formed during the training in a way that they can become a functional part of the Legion. Observation and analysis of the means of building and maintaining the common identity in the Foreign legion forms the main contents of this thesis. The identity building itself

comes in form of procedures that weaken and change the original identity of the legionaries, as well as strengthen the soldiers' loyalty towards the Legion and the sense of brotherhood among legionaries. The identity that the Legion tries to create, is also being constantly fortified by legionary symbols and traditions.

However, the loyalty of the soldiers towards the Legion isn't always strong enough, which is reflected in phenomena such as desertions. And even though the Legion functions well despite these problems, the question remains to what extent the building of the common legionary identity is the primary agent responsible for its functionality.

Klíčová slova

Francouzská cizinecká legie, identita, armáda, socializace, totální instituce, koheze, výcvik, rituál, tradice.

Keywords

French Foreign Legion, identity, army, socialization, total institution, cohesion, training, ritual, tradition.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.

2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne

Daniel Janík

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své práce, PhDr. Ondřejovi Matějkoví, za rady, pomoc a zodpovědný dohled, kterých se mi od něj dostalo. Dále mé díky patří všem kolegům a kolegyním z bakalářského semináře za podnětné připomínky, jakož i mé rodině a přítelkyni za jejich podporu a pomoc.

Obsah

OBSAH.....	7
1 ÚVOD.....	8
1.1 PŘEDSTAVENÍ TÉMATU A CÍLŮ PRÁCE.....	8
1.2 ZHODNOCENÍ LITERATURY A ZDROJŮ INFORMACÍ.....	9
1.3 METODOLOGIE A STRUKTURA PRÁCE.....	11
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA – ZKOUMÁNÍ IDENTITY A JEJÍCH PROMĚN.....	12
2.1 „IDENTITA“.....	12
2.2 PROBLEMATIKA UTVÁŘENÍ IDENTITY; TOTÁLNÍ INSTITUCE.....	14
3 FRANCOUZSKÁ CIZINECKÁ LEGIE JAKO UNIKÁTNÍ FENOMÉN.....	16
3.1 ÚTOČIŠTĚ ZLOČINCŮ, NEBO MODERNÍ PROFESIONÁLNÍ VOJSKO?.....	17
3.2 UCHAZEČI O SLUŽBU V LEGII.....	18
4 MECHANISMY BUDOVÁNÍ SPOLEČNÉ IDENTITY.....	21
4.1 NÁBOR A ZMĚNA TOTOŽNOSTI, OTÁZKA OBČANSTVÍ.....	21
4.2 VÝBĚR A VÝCVIK, FRANCOUZŠTINA A UČENÍ SE LEGIONÁŘSKÉ KULTUŘE.....	22
4.3 ZAŘAZENÍ K JEDNOTKÁM A DOKONČENÍ ÚVODNÍ FÁZE VYTVÁŘENÍ SPOLEČNÉ IDENTITY.....	27
5 UDRŽOVACÍ MECHANISMY LEGIONÁŘSKÉ IDENTITY – SYMBOLY, TRADICE A RITUÁLY.....	28
5.1 SYMBOLY A UNIFORMA FRANCOUZSKÉ CIZINECKÉ LEGIE.....	29
5.2 LEGIONÁŘSKÉ PÍSNĚ.....	30
5.3 LEGIONÁŘŮV ROK.....	32
5.3.1 SVÁTEK CAMERONE.....	32
5.3.2 DEN PÁDU BASTILY.....	34
5.3.3 VÁNOCE.....	34
6 SÍLA SPOLEČNÉ IDENTITY A JEJÍ ÚSKALÍ.....	36
6.1 DEZERTÉŘI.....	36
6.2 KONFLIKTY IDENTIT.....	38
6.3 NAsAZENÍ V ZAHRANIČÍ A PROVĚŘENÍ ŽIVOTASCHONOSTI IDEJE FCL.....	39
7 ZÁVĚR.....	41
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE INFORMACÍ.....	43
PŘÍLOHA Č. 1.....	48
PŘÍLOHA Č. 2.....	50

1 Úvod

1.1 Představení tématu a cílů práce

Francouzská cizinecká legie (dále také FCL, Cizinecká legie či Legie) je pojem spojený s množstvím různých představ a mýtů, neznámka rozšířených díky populární kultuře. Především jde ale o vojenskou jednotku, jež je součástí francouzské armády, a která je charakteristická tím, že její velkou část tvoří cizinci. Do Legie přicházejí muži z nejrůznějších částí světa a z rozdílných společenských poměrů. Ti, kteří projdou náročným výběrem a výcvikem, se stanou vojáky-legionáři a Cizinecká legie jim za jejich službu poskytne azyl a eventuelně také francouzské občanství. Od doby, kdy byla FCL na těchto idejích v roce 1831 založena, se její úloha značně změnila, i když principy, ze kterých vychází, zůstaly stejné. Úkoly, které v dnešní době Legie plní, jako je účast v mírových a rekonstrukčních misích, vyžadují od vojáků i jejich velení vysokou úroveň profesionalismu a disciplíny.

Aby mohla Cizinecká legie v současných podmínkách účinně fungovat, musí v ní být přítomny dostatečně silné mechanismy, které u jejích příslušníků zajistí loajalitu a kohezi nutné k tomu, aby přes rozdíly národnosti, vyznání a kultury byli schopni plnit zadané úkoly. Jedním z těchto prostředků je dle mého názoru i společná, legionářská identita, která je na různých úrovních legionářům vštěpována od okamžiku, kdy se do Legie přihlásí. Právě touto identitou a tím, jak je konstituována, se budu v této práci zabývat především.

Protože pojem „identita“ má svá úskalí, budu se soustředit na jeho bližší vysvětlení. Stejně tak je nutné přiblížit si téma Cizinecké legie jako takové, její podobu a principy, na kterých funguje. Těžištěm práce pak je analýza procesů, které vytvářejí společnou, legionářskou identitu vojáků Francouzské cizinecké legie.

Základním předpokladem, který se v této práci pokusím potvrdit či vyvrátit, je, že právě společná identita, která se u legionářů během služby formuje, je jedním z hlavních faktorů, které zaručují, že je Cizinecká legie funkční institucí. Z této myšlenky vycházím a na jejím základě bude také pohlíženo na témata, kterým se budeme věnovat. Na pozadí tohoto předpokladu si pak kladu výzkumné otázky. Jakými prostředky je společná legionářská identita vytvářena? Je tato identita dostatečně silná na to, aby byla jednou z hlavních příčin, díky kterým FCL drží pohromadě?

Kromě zodpovězení těchto otázek je cílem práce také poskytnout nezaujatý pohled na některé aspekty současné Cizinecké legie. Jakkoli je tento pohled omezený jednak užším tématickým zaměřením a jednak dostupností literatury a informací, myslím si, že má svůj přínos. Výzkumů, zabývajících se Francouzskou cizineckou legií z jiného, než historického pohledu, není mnoho a českému čtenáři jsou obtížně dostupné. Jakkoli vážně míněná snaha poskytnout informace o tak zajímavé oblasti, jakou je fungování FCL jakožto mnohonárodnostní instituce, je tudíž dle mého názoru opodstatněná.

1.2 Zhodnocení literatury a zdrojů informací

Literatura a zdroje informací, ze kterých jsem vycházel, spadají do několika kategorií.

Slovníky, kterých využívám v kapitole věnující se teoretickým východiskům, tvoří první z nich. Konkrétně jsem vycházel ze *Sociologického slovníku* Jana Jandourka a z *Velkého sociologického slovníku* kolektivu autorů pod vedením Miloslava Petruska. Jde o zdroje, které se ukázaly jako nenahraditelné při snaze o definici některých klíčových pojmů.

Další kategorií literatury jsou odborné monografie. Zde je třeba vyzdvihnout především knihu Douglase Porche *The French Foreign Legion: a complete history of the legendary fighting force*, což je obsáhlá monografie detailně mapující dějiny Cizinecké legie. Porch díky tomu, že měl přístup přímo k archivním materiálům Legie, odvedl velmi důležitou a důkladnou práci a jeho kniha patří k základním dílům pro vážného zájemce o studium historie FCL.

Jinou skupinu zdrojů tvoří články v odborných časopisech a příspěvky ve sbornících. Ty se projeví jako nedoceníitelné především proto, že se většinou zaměřují na poměrně úzká témata, kterým se věnují do hloubky. Jedním z nejdůležitějších teoretických východisků pro zkoumání identity je v této práci známý článek Rogerse Brubakera a Fredericka Coopera *Beyond „Identity“*, který je jakýmsi návodem pro práci s pojmem „identita“ v kontextu společenskovední analýzy. Dalšími důležitými texty jsou práce Zachary Lyonse *Under Two Flags: National Conflicts and the Reconstruction of Identity* a *Imagined Identity and the L2 Self in the French Foreign Legion*. Ty jsou tématickým zaměřením velmi blízké této bakalářské práci, Lyons se však soustředí zejména na téma konfliktů identity, respektive vlivu jazyka na identitu v Cizinecké legii. Především druhá uvedená stať je cenná tím, že je

založena na autorově výzkumu (jak kvantitativním, tak kvalitativním), který probíhal přímo mezi legionáři.

Další kategorií jsou memoáry bývalých legionářů. Vzhledem k jejich dostupnosti a k tomu, že předmětem mého zájmu je současná Cizinecká legie, jde o knihy tří legionářů českého původu, které byly vydány v posledních pěti letech. Každá z těchto knih má jiný charakter a vyžaduje si rozdílný přístup. Kniha Stanislava Gazdika *15 let v legii: Légion Étrangère* reflektuje autorův veskrze pozitivní pohled na Legii a hrdost na to, že v ní sloužil. *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, kniha, jejíž autor vystupuje pod jménem Špalek, je zase dílem legionáře, kterého Cizinecká legie zklamala, což nakonec vedlo k tomu, že dezertoval. Podobně na Legii pohlíží ve svých memoárech *Cizinecká legie mýma očima* i Ladislav Potocký. Navzdory tomu, že jde o memoáry, tedy subjektivně laděná díla, která navíc poměrně výrazně odráží názory jejich autorů na FCL, jsou tyto knihy, a především první dvě jmenované, nenahraditelným zdrojem. Gazdík ve své knize uvádí mnoho zajímavých faktických údajů o Legii, stejně jako Špalek, jehož kniha je dokonce spíše, než jako klasické memoáry, pojata jako příručka pro muže, kteří přemýšlejí o vstupu do Cizinecké legie. Díky tomu ve Špalkově díle najdeme cenné detaily o životě v Legii, výcviku, přijímacím řízení a další, které z jiných zdrojů získat nelze. Některá fakta jsou samozřejmě vybírána účelově, proto je důležité zachovat při práci s těmito údaji kritický a obezřetný přístup, což ostatně platí o všech zdrojích podobně subjektivní povahy.

Jako zdroje informací jsem používal i televizní dokumenty o Cizinecké legii, dostupné na Internetu. Opět jde o zdroj, který může být poněkud tendenční, ale je velmi cenný mimo jiné díky tomu, že součástí těchto dokumentů bývají rozhovory s legionáři či pohled na proces výcviku a výběru kandidátů.

Poslední kategorii představují elektronické zdroje. Především jde o materiály z oficiálních stránek FCL, které se týkají věcných informací o Legii: podmínek přijetí, počtu členů, umístění jednotek a podobně. Z internetových stránek a z informačního bulletinu Legie pro rok 2010 vycházím také v pasážích věnujících se úloze a nasazení současné Legie. Vzhledem k povaze těchto zdrojů, které produkuje samotná Cizinecká legie, je při práci s nimi samozřejmě nutné mít na paměti, že Legie v nich je pochopitelně prezentována především v pozitivním světle. Dalším zdroje z této kategorie jsou texty a nahrávky legionářských písní, zveřejněné na portálu FCL. Poslední elektronický zdroj, který si zaslouží komentář, je článek z internetové verze francouzského deníku *Le Figaro*, věnující se problematice dezertérů. Je jasné, že nejde

o zdroj na podobné úrovni, jako je odborná literatura, nicméně tento článek přináší zajímavé informace o daném tématu, které se v žádných jiných zdrojích, které jsem měl k dispozici, nevyskytují; proto jsem se rozhodl jej do práce také zařadit.

1.3 Metodologie a struktura práce

Práce je strukturována klasicky, od úvodu a nezbytných teoretických východisek, přes deskriptivní a analytické jádro práce, k závěru. Použitou formou je přehledová stať, do níž vstupují prvky analýzy změny a budování identity na příkladě mužů sloužících v Cizinecké legii.

Druhá kapitola, následující hned po úvodu, je věnována vysvětlení klíčových pojmů, zejména pak výrazu „identita“, se kterými se bude v práci nakládat. Také zde vysvětlují, v jakém teoretickém rámci bude vytváření společné legionářské identity zkoumáno.

Ještě, než je možné začít sledovat faktory, které legionáře v tomto směru ovlivňují, je však nutné představit si ve třetí kapitole Cizineckou legii jako takovou a především principy, na kterých funguje, muže, kteří do ní vstupují a důvody, které je k tomu vedou.

Následující část práce se zaměřuje na popis a rozbor mechanismů, které na dobrovolníky, kteří vstoupí do Legie, působí. Rovněž se v ní budu soustředit na průběh výběru a výcviku kandidátů, což jsou jedny z rozhodujících faktorů jejich formování.

Pátá kapitola úzce navazuje na část předchozí a zkoumá prvky legionářského života, které mají velký vliv na posilování a udržování společné identity, jež by měla být u legionářů během výcviku vytvořena. Konkrétně se zaměřím na písně Cizinecké legie, symboly a významné rituály v průběhu legionářova roku.

Jestliže se předchozí dvě části práce věnovaly skutečnostem, které společnou identitu posilují, v poslední, šesté kapitole pohlédneme na problematiku dezercí a konfliktů identit. Jedná se o selhání procesu vytváření a zachovávání společné legionářské identity? Pokusím se zde již také, ještě před samotným závěrem, odpovědět na otázku ohledně loajality legionářů a síly legionářské identity.

2 Teoretická východiska – zkoumání identity a jejích proměn

Téma této práce je svou povahou značně interdisciplinární a jako takové by mohlo být zpracováno z mnoha úhlů pohledu: sociologického, psychologického, antropologického a dalších. Zde ovšem Francouzská cizinecká legie není výhradně zkoumána z hlediska žádné z těchto společenských věd, ale jako unikátní fenomén v dějinách vojenství, jedinečná instituce, která nejen, že s identitou jednotlivců, kteří do ní vstupují, operuje velmi zajímavým způsobem, ale také o sobě vytváří silný obraz v populární kultuře a v povědomí nejen vojenských nadšenců. A jelikož těžištěm práce je popis samotných procesů, pravidel a zvyklostí, které v Legii utvářejí její příslušníky a její vlastní mýtus, postačí jen základní shrnutí velmi rozsáhlých společenskovedních debat kolem pojmu „identita“.

2.1 „Identita“

Pojem „identita“ je pro tuto práci klíčový a je nutné jej nějakým způsobem přiblížit a uchopit. Nakládání s tímto výrazem, který je tak často používán především v žurnalistice a publicistice, je ve skutečnosti pro účely společenskovední analýzy velmi složité a různé významy, které jsou identitě v rozdílných kontextech přiřazovány, mohou být značně rozdílné.

Dobře použitelná je definice uvedená v Sociologickém slovníku autora Jana Jandourka, která rozlišuje tři významové roviny „identity“: hluboký pocit vlastní totožnosti, souhrn sociálních rolí, které jedinec přijímá a prožívání příslušnosti k určitým společenským celkům.¹ Problémem ovšem zůstává, jak tyto významy odlišit, aby bylo jasné, který rozměr „identity“ máme na mysli.

Zde je velice užitečný text Rogerse Brubakera a Fredericka Coopera *Beyond „Identity“*, kde autoři zkoumají pojem „identita“ a analyzují jeho používání ve společenskovedním diskurzu.² Asi nejdůležitější práci Brubaker s Cooperem odvádějí, když sami navrhnou několik vlastních sad termínů, které by „identitu“ mohly v některých významech nahradit. Tyto své pojmy autoři rozdělují do tří skupin.

První tvoří výrazy *identifikace* a *kategorizace*. Ty zahrnují jak sebeidentifikaci

1 Jan Jandourek, *Sociologický slovník* (Praha: Portál, 2000), 104.

2 Rogers Brubaker a Frederick Cooper, „Beyond 'Identity'“, *Theory and Society* 29, č. 1 (únor 2000): 1-47.

jedince, tak jeho *identifikaci* a *kategorizaci* prostřednictvím vnějších činitelů. Zdůrazňován je charakter těchto pojmů jako určitého procesu, aktu. Autoři uvádějí jako nejjasnější příklad totožnost, která je jedinci dána státem a jinými institucemi a pocit jedince, že je do těchto institucí zařazen.

Druhá skupina pojmů je *sebepojetí* či *sebechápání* a *společenské umístění*. Zatímco předchozí výrazy označují proces či akt, *sebepojetí* jednoduše označuje, jak se jedinec vnímá, ať už vnitřně, nebo v kontrastu s ostatními. Tyto pojmy postihují onu stránku „identity“, kterou charakterizuje pomíjivost, nestálost a „získanost“, ale neomezují se jen na ni. Nezachycují však objektivitu a vlastnosti tradičně propagované „silným“ pojetím „identity“.

Proto je tu poslední sada výrazů: *Commonality*, *connectedness* a *groupness*³. Tyto pojmy popisují jak silný, emocionálně nabitý pocit příslušnosti k určité skupině, společné solidarity a výlučnosti, tak mnohem vágnější pocit propojenosti s ostatními, ne nutně v rámci uzavřené skupiny.⁴

Toto rozdělení ve své práci přejímám; když tedy budeme sledovat mechanismy, které v Legii nějakým způsobem ovlivňují jedince, budeme často mluvit v kategoriích *identifikace*, *chápání sebe sama* a *groupness*.

Přesto se i nadále čtenář setká s výrazem „identita“, který stále pokládám za nepostradatelný a který bude používán jako zastřešující termín, spojující všechny tři výše zmíněné hlavní významy. K obhajobě tohoto svého kroku cituji práci Jennifer Toddové:

„Mohli bychom tuto analýzu přeformulovat pomocí pojmů identifikace, hodnoty (...) a sebe-kategorizace? Možným nebezpečím by pak byla ztráta vědomí spojitosti, se kterou k sobě lidé tyto činitele pojí, a nedostatečné uznání ceny, kterou by museli zaplatit, kdybychom tyto součásti od sebe odtrhli a zpřeházeli.“⁵

Proto si myslím, že užívání pojmu „identita“ je, při uvědomění si všech jeho úskalí, stále legitimní, a tudíž se z tohoto textu nevytratí ani v dalších kapitolách.

3 V rámci lepšího porozumění zde uvádím anglické výrazy v původním znění. Pokud bychom se je měli pokusit přeložit, zněly by *společnost* (ve smyslu „mít něco společného“), *propojenost* a *skupinovitost*.

4 Rogers Brubaker a Frederick Cooper, „Beyond 'Identity'“, 14-21.

5 Jennifer Todd, „Social Transformation, Collective Categories, and Identity Change“, *Theory and Society* 34, č. 4 (srpen 2005), 454.

2.2 Problematika utváření identity; totální instituce

Některé prvky přetváření identity legionářů, respektive vytváření identity nové, se kterými se setkáme dále, budou zcela očividné a jasné – jako například změna jména, případně národnosti apod. Pokud se však zaměříme na jeden z dalších prvků, vnitřní vnímání sebe sama, narážíme na problém. Zkoumání tohoto rozměru identity je náplní psychologie osobnosti a vývojové psychologie, nikoli společenských věd.⁶ Je nad rámec jak rozsahu, tak odbornosti této práce, pokoušet se o podrobnou psychologickou analýzu; můžeme se však alespoň částečně spolehnout na reflexi, která se objevuje v memoárech bývalých legionářů a v rozhovorech, které jsou součástí televizních dokumentů. Tyto zdroje poskytují přeci jen určitý náhled na to, jak legionáři některé věci prožívají na vnitřní, osobní rovině.

Oblastí našeho zájmu, kde naopak společenské vědy poskytují dostatečný teoretický rámec, je zkoumání Legie jako tzv. totální instituce, ve které dochází k procesům resocializace a sociálního učení.

Klíčovou ingrediencí při vytváření identity členů FCL je fakt, že Legie, jakmile do ní vstoupí, ovlivňuje prakticky všechny oblasti jejich života. Kasárna či operační základny poskytují legionářům domov, vojenská služba v Legii je jejich prací, zde se vzdělávají a cvičí a krom vzácných vycházek a dovolených ve společnosti ostatních legionářů tráví i volný čas. Navíc jde o organizaci s jasně daným rozdělením mezi podřízenými a nadřízenými, kde je vyžadována a v případě potřeby i vynucována přísná kázeň. Takový typ organizace přesně odpovídá koncepci tzv. totální instituce, vytvořené sociologem Ervingem Goffmanem.⁷ Podobné organizace, které značně omezují svobodu jedince, často vyžadují, aby tento přijal nové, radikálně odlišné vzorce chování a hodnoty poté, co se rozpadnou ty staré. Tento proces se nazývá resocializace.⁸ Velmi podobně je definován i pojem sociální učení – rovněž jde o metodu adaptace, kdy si jedinec osvojuje způsoby chování a jeho vzory, které se v dané skupině pokládají za normální.⁹ S oběma situacemi se v Legii setkáváme – u některých lidí může mít přizpůsobení se novému prostředí vojenské jednotky charakter radikální resocializace, zatímco u dalších, zvláště, pokud za sebou již mají službu v jiné armádě, stačí ke změně vzorců chování pouhá přítomnost vzorů hodnot a spontánní reakce na ně.

6 Miloslav Petrušek et al., eds., *Velký sociologický slovník ; Díl 1, A-O* (Praha: Karolinum, 1999), 414-415.

7 Miloslav Petrušek et al., eds., *Velký sociologický slovník ; Díl 2, P-Ž* (Praha: Karolinum, 1996), 1306.

8 Anthony Giddens, *Sociologie* (Praha: Argo, 1999), 58.

9 Miloslav Petrušek et al., eds., *Velký sociologický slovník ; Díl 2, P-Ž*, 1346.

V následujících kapitolách si tedy budeme všimnout především procesů a skutečností, které v Legii ovlivňují identitu jejích příslušníků ve třech rovinách. První z nich je rovina identifikace, čili problematika toho, jak se zásahem zvnějšku mění jakási „zákonná“ identita jedince – jméno, národnost, případně rodinný stav apod. Druhá rovina zahrnuje to, jak legionáři sami sebe vnímají a jak se mění jejich hodnoty a chování. A konečně třetí oblastí, na kterou se budeme soustředit, je to, jak je v Legii budována skupinová koheze, klíčová pro to, aby mohla fungovat jako plnohodnotná vojenská jednotka. Při tomto zkoumání bude na Legii pohlíženo jako na totální instituci *par excellence* a bude kladen důraz na to, že na legionáře působí prakticky dvacet čtyři hodin denně a snaží se je formovat k určitému ideálu. U jejích příslušníků následkem toho dochází k určité resocializaci a procesu sociálního učení.

3 Francouzská cizinecká legie jako unikátní fenomén

Francouzská cizinecká legie je vojenská jednotka, v níž v současnosti slouží 7699 mužů ze 136 různých zemí.¹⁰ Je plně integrovaná do systému velení francouzské armády a v současnosti se podílí i na různých mezinárodních misích, včetně nasazení v Afghánistánu.¹¹ Přesto, že Legie podléhá vrchnímu velení francouzských ozbrojených sil a její jednotky jsou zařazeny do různých smíšených operačních skupin, má zároveň také samostatné centrální velitelství, tzv. COMLE, které zodpovídá mimo jiné za výběr a výcvik uchazečů.¹² V dnešní době představuje Cizinecká legie unikátní instituci – část národní armády určité země, která je založena na přijímání cizinců z celého světa, kteří pak slouží v jejích řadách. Pohled do historie evropského válečnictví prozradí, že koncepce vojenské jednotky složené z cizinců ve službách určité země není ojedinělá, přetrvání tohoto archaického modelu do dnešních dní však jedinečné je.¹³

Legii založil král Ludvík-Filip v roce 1831 jako jednotku, ve které Francie získá sílu určenou k nasazení v koloniích a dobovačných válkách a zároveň angažuje mnoho bývalých profesionálních vojáků z řad rozpuštěných cizineckých pluků a množství imigrantů a neúspěšných revolucionářů, kteří ve Francii našli útočiště.¹⁴ Tato idea stála u zrodu tradice, v rámci které Legie nabízí druhou šanci mužům, kteří se rozhodnou hledat ve Francii nový život. Od té doby až dodnes se Legie zapojila prakticky do všech velkých konfliktů, kterých se Francie zúčastnila, včetně obou světových válek. Měnilo se její poslání, struktura i výzbroj, ale stále jí zůstala určitá těžko definovatelná romantická aura a kontroverzní pověst podporovaná populární kulturou. Legie je stejnou měrou zatracována, jakož i oslavována a tento rozpor, obohacený o mnoho mýtů a polopravd, je možná jedním z důvodů, které z ní pro řadu mladých mužů dělají cosi atraktivního.

10 „Une nouvelle chance pour une nouvelle vie...“, Le portail internet de la Légion étrangère, <http://www.legion-recrute.com/fr/?SM=0> (staženo 24.3.2010).

11 Ibid.

12 Viz: 1° Régiment étranger et La Maison mère (COMLE) <http://1re.legion-etrangere.com/>.

13 Existuje ještě tzv. Španělská legie, která rovněž přijímá cizince, ale pouze hispánského původu, kteří navíc musí legálně pobývat na území Španělska. Není tak „cizineckou legií“ se vším všudy, tento přívlastek jí je přiřazován proto, že šlo spíše o „legii pro nasazení v cizině“. Více viz: <http://www.lalegion.es/>.

14 Douglas Porch, *The French Foreign Legion: A Complete History of the Legendary Fighting Force* (New York: HarperCollins Publishers, 1991), 1-2. Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere* (Aš: Warrior, 2007), 11.

3.1 Útočiště zločinců, nebo moderní profesionální vojsko?

Asi nejznámějším z mýtů, které se k Legii váží, je pověst o tom, že v ní nalézají úkryt nebezpeční zločinci a hrdlořezové. Bude zřejmě velmi těžké tuto domněnku vymýtit, jelikož i v moderní Cizinecké legii v určité podobě přetrvává starý zvyk služby s novou totožností. Každý uchazeč o službu v Legii podepisuje kontrakt pod novým jménem (které je však většinou jen dočasné), jak si vysvětlíme později. Tento symbolicko-administrativní akt stvrzuje legionářův rozchod s minulostí a do jisté míry mu může pomoci uniknout některým nepříjemnostem s ní spojeným. Uchazeči, kteří jsou například v podmínce, se mohou do Legie bez problémů dostat, ale čistý výpis z rejstříku trestů je při přihlášení spíše výhodou.¹⁵ Drobné potíže se zákonem tedy nutně nejsou překážkou, stejně jako jí nemusí být ani dluhy, ale bylo by velkou chybou myslet si, že by se v Legii mohl schovat někdo, kdo spáchal těžký zločin, nebo kdo má patologicky násilnou povahu. Každému jsou totiž odebrány otisky prstů, které jsou pak srovnány s databází Interpolu. Všichni budoucí legionáři rovněž musí projít sérií pohovorů, jejichž cílem je ověřit si motivaci, rodinnou a sociální situaci a povahu kandidátů.¹⁶

Silná atmosféra maskulinity (přítomná snad ve všech armádách, ale v Legii ještě zdůrazněná tím, že v ní nesmějí sloužit ženy), vědomí výjimečné fyzické odolnosti odlišnosti od zbytku armády, zdůrazňování připravenosti zemřít za Francii v boji, pověst jednotky, která často slouží v těch nejnáročnějších podmínkách a vykonává „špinavou práci“.¹⁷ Jakkoli jsou či nejsou tyto představy oprávněné, jde o ingredience, které Legii na jedné straně glorifikují, na druhé straně ji mohou také shazovat do role jednotky plné moderních žoldněrů, kteří v touze po výdělku a dobrodružství prodávají svou loajalitu. Mnoho romantických představ mohlo v minulosti platit, ale Legie se musela přizpůsobit současným podmínkám, kdy již není jejím posláním boj v zámořských koloniích, ale obnova a udržování míru, nasazení v zahraničních misích pod patronací NATO a OSN a střežení francouzských národních zájmů v oblastech, kde jsou jednotky FCL dislokovány.¹⁸

Dnes je FCL integrální součástí Francouzského pozemního vojska a sestává

15 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře* (Praha: Naše vojsko, 2005), 17.

16 *Ibid.*, 23-25.

17 Viz například: Nicola J. Cooper, „The French Foreign Legion: Forging Transnational Identities and Meanings“, in: *French Cultural Studies* 17 (2006): 269-284.

18 „De 1946 à nos jours : décolonisation, conflits et crises“, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-etrangere.com/fr/histoire/1946_nj.php (staženo 24.3.2010).

z pěších, ženijních, výsadkových a obrněných jednotek. Legie přijímá uchazeče ve věku od 17 do 40 let a úspěšní kandidáti slouží po dobu nejméně 5 let. Po odsloužení 3 let může legionář podat žádost o udělení francouzského státního občanství, pokud ale nechce, může nadále sloužit se svým původním občanstvím.

Velká většina důstojnického sboru sestává z francouzských profesionálních důstojníků, kteří vystudovali důstojnickou školu; legionář-cizinec dosáhne důstojnické hodnosti jen zřídka.¹⁹ Legionáři původem z Francie tvoří také část mužstva a samozřejmě i poddůstojníků, do Legie však nevstupují jako Francouzi - nejčastěji je jejich národnost uvedena jako kanadská, švýcarská či belgická.

Jednotlivé útvary Legie jsou rozmístěny jak v kontinentální Francii (1., 2. a 4. REI, 1. a 2. REG, 1. REC) , tak v zámoří – na Korsice (2. REP), ve Francouzské Guayaně (3. REI), v Džibutsku (13. DBLE) a na ostrově Mayotte (DLEM).²⁰

Legie se zřejmě nezbaví svého exotického nádechu a odkazu bohaté minulosti. Naopak, toto dědictví je něčím, co se v Legii neustále připomíná a co je klíčovým bodem jakési její vnitřní mytologie. Klíčový rys Legie – přijímání cizinců, kterým Francie poskytne domov, peníze a občanství výměnou za jejich vojenskou službu, může působit anachronicky, musíme si však uvědomit, že FCL je plně profesionální vojenskou jednotkou, která se považuje za elitní a která podléhá stejně přísným pravidlům, jako zbytek francouzské armády.

3.2 Uchazeči o službu v Legii

Než se začneme věnovat tomu, čím rekruti a budoucí legionáři procházejí, měli bychom se pozastavit nad tím, jaký druh lidí se o službu v Legii uchází a z jakých důvodů.

Škála motivací, různých národností i typů osobností těch, kteří do Legie přicházejí, je příliš široká na to, abychom mohli mluvit o nějakém „typickém“ uchazeči; můžeme si ale krátce představit charakteristiky, se kterými se v náborových centrech setkávají nejčastěji.

Pokud jde o věk, přijatelní jsou kandidáti od 17 do 40 let (s podmínkou, že nezletilí budou mít souhlas rodičů potvrzený, jde-li o cizince, francouzskou

¹⁹ Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 88.

²⁰ REI značí pěchotní pluk, REC jízdní, REG ženijní a REP paradestní pluk. DBLE je půlbrigáda Cizinecké legie a DLEM označuje detašovaný oddíl Legie na Mayotte. Pro přehled jednotlivých jednotek a jejich umístění viz <http://www.legion-etrangere.com/fr/rgt/>.

ambasadou).²¹

Národnostní skladba zájemců je velmi bohatá, ale pochopitelně se v ní dá vypočítat určitý vzorec. Poslední údaje o složení Cizinecké legie prozrazují, že krom samotných Francouzů jsou nejpočetnější skupinou kandidáti ze střední a jihovýchodní Evropy.²² Tradičně silná skupina jsou také legionáři z postsovětských zemí. Krom těchto dominantních skupin se lze v Legii samozřejmě setkat s lidmi z mnoha dalších koutů světa, jejich počty jen nejsou tak výrazné.²³ Národnostní složení Legie je obecně zajímavým barometrem světového politického dění; na konci 30. let 20. století zde sloužilo mnoho legionářů původem ze Španělska či Portugalska, po druhé světové válce bychom zase v řadách Legie viděli velké množství Němců, jakož i utečenců ze zemí nově vzniklého východního bloku. Po rozpadu komunistických režimů v Evropě nastal příliv kandidátů ze zemí bývalého SSSR, bývalé Jugoslávie a z dřívějších sovětských satelitů, který je v Legii viditelný v podstatě dodnes.²⁴

Důvody, které mladé muže ke službě v Legii lákají jsou také různorodé. Jedním z nejčastějších jsou jistě peníze a vyhlídka na získání francouzského pasu. Legionář si po dobu prvních 2 až 4 let zpravidla vydělá od 1043 do 1460 € měsíčně čistého žoldu, vojáci sloužící u 13. DBLE v Džibutsku dokonce až 3 a půl tisíce eur.²⁵ Pro spoustu mužů tak Legie představuje velmi slušné živobytí a dobrou perspektivu, často zvláště v porovnání s průměrnými výdělky v zemích, odkud pocházejí.

Ne všichni budoucí legionáři však přicházejí jen kvůli penězům. Silným lákadlem je také prestiž FCL a aura dobrodružství a nebezpečí, která ji obklopuje. Nakonec jde samozřejmě také o druhou šanci, kterou Legie poskytuje těm, jejichž šance na uplatnění doma nejsou velké, nebo mužům, kteří se chtějí z nejrůznějších důvodů oprostít od minulosti a „začít nový život“.²⁶

Vcelku zajímavě shrnuje různé typy uchazečů ve svých memoárech Stanislav Gazdík, který v závěru své patnáctileté kariéry legionáře sloužil v oddělení pověřeném výběrem nováčků (familiárně přezdívaném „gestapo“), kde každodenně vedl přijímací

21 „Les conditions d'engagement“, Le portail internet de la Légion étrangère, <http://www.legion-recrute.com/fr/condition.php?SM=111> (staženo 24.3.2010).

22 Présentation de la Légion étrangère, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-etrangere.com/modules_media/doc/1_1_18012010140153.pdf (staženo 18.5.2010).

23 Ibid.

24 Zachary Lyons, „Under Two Flags: National Conflicts and the Reconstruction of Identity“ *Language and Intercultural Communication* 4, č. 1 (2004): 111.

25 „Salaires“, Le portail internet de la Légion étrangère, <http://www.legion-recrute.com/fr/salaires.php?SM=0> (staženo 26.3.2010).

26 Zachary Lyons, „Under Two Flags: National Conflicts and the Reconstruction of Identity“, 111.

pohovory s adepty na službu v Legii:

„Kandidáty dělím do tří skupin. První jsou kluci jako já, kteří přesně vědí, co chtějí a jdou za svým snem a cílem. Hodlají být profesionálními vojáky a něco v Životě dokázat. Druhá skupina doma zažila nějaké problémy, ať už s policií nebo se životním zklamáním a chtějí prostě začít znova a jinak. No a v té třetí skupině jsou kluci, kteří absolutně nevědí, co by chtěli, o vojenském životě nemají ani páru. Mají pocit, že se o ně druzí postarají, ke všemu přijdou zadarmo.“²⁷

Legie má tu výhodu, že si může kandidáty vybírat, protože počet uchazečů převyšuje počet volných míst přibližně sedmi- až osminásobně. Tento fakt umožňuje nejen vybírat kandidáty podle kritérií zdravotního stavu, tělesné zdatnosti apod., ale také upřednostňovat uchazeče, které bude podle názoru výběrové komise snadnější do Legie integrovat a u kterých nebude hrozit příliš vysoké riziko dezerce.²⁸ To, jak k této integraci do prostředí Cizinecké legie dochází, budeme zkoumat v dalších kapitolách.

²⁷ Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere* (Aš: Warrior, 2007), 124.

²⁸ Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 17.

Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere* (Aš: Warrior, 2007), 126.

4 Mechanismy budování společné identity

4.1 Nábor a změna totožnosti, otázka občanství

Cesta budoucího legionáře začíná v jednom z náborových míst Legie, kde se uchazeč přihlásí a kde se také odehraje první velký zásah do jeho identity.

Změna totožnosti je tradice, která je v Legii povinná dodnes – mechanismus, jehož účelem je pomoci kandidátům získat „druhou šanci“ a začít nový život, má v Legii i v současnosti, kdy většina adeptů tuto ochranu nepotřebuje, své místo.²⁹ Proto je všem uchazečům změněno jméno, datum narození i jména jejich rodičů.³⁰ Všichni se také k Legii hlásí jako svobodní, a to i když jsou ženatí.³¹ Přidělení nového jména probíhá většinou tak, že je uchazeči vybráno ze seznamu jmen a příjmení podle národnosti, ve výjimečných případech rekrut dokonce může jméno navrhnout sám – vše záleží na přístupu náboráře. Bývá také pravidlem, že nové jméno je takové, aby zůstaly zachovány uchazečovy původní iniciály.³² Francouzští kandidáti musí navíc projít ještě formální změnou státní příslušnosti – jelikož oficiálně se jako Francouzi přihlásit nemohou, je jim při registraci spolu s novými osobními údaji na dobu služby v Legii přiřazeno také občanství jiné, zpravidla frankofonní, země.³³

Tato nová identita, tzv. *identité déclarée*, však není, respektive nemusí být trvalá – legionář může po roce služby požádat o navrácení své původní totožnosti v procesu zvaném *régularisation de la situation militaire* (RSM). Zažádat o RSM mohou také legionáři francouzského původu – zatímco tedy jako Francouzi nemohou do Legie vstoupit, mohou v ní pak po navrácení původní totožnosti jako Francouzi dále sloužit. Návrat k původnímu jménu přináší vojákovi mnoho výhod, které by mu v případě služby pod přiděleným jménem zůstaly odepřeny. Především může trávit dovolenou i mimo Francii, může si založit bankovní účet či oficiálně vlastnit počítač nebo mobilní telefon. Celý administrativní proces trvá maximálně několik měsíců, takže legionář, který o RSM požádá co nejdříve, zpravidla získá svou totožnost zpět zhruba do roka

29 „Foire aux questions“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/faq.php?SM=0> (staženo 21.4.2010).

30 „Frequently Asked Questions“, Kepi Blanc, <http://www.kepi.cncplusplus.com/FFL%20FAQ.htm> (staženo 21.4.2010).

31 „Les conditions d'engagement“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/condition.php?SM=111> (staženo 21.4.2010).

32 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 19.

33 „Foire aux questions“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/faq.php?SM=0> (staženo 21.4.2010).

a půl od začátku služby.³⁴ Přesto, pokud si to přejí, mohou vojáci v Cizinecké legii sloužit i nadále pod *identité déclarée*.

Muži, kteří z jakéhokoli důvodu nechtějí, aby se o jejich angažmá v Legii někdo dozvěděl, mohou také v centru v Aubagne podepsat prohlášení, že chtějí sloužit tzv. *sous anonymat*, tedy v anonymitě. V takovém případě nemohou, na rozdíl od ostatních legionářů, po celou dobu služby přijímat ani posílat korespondenci, telefonovat či se objeovat ve sdělovacích prostředcích.³⁵

Vzhledem k tomu, že se většina vojáků ke svému původnímu jménu vrací, však zůstává změna totožnosti spíše symbolickým krokem, kdy se uchazeč zřiká svého starého, civilního života a vstupuje do Legie (doslova) jako nový člověk.

Tento moment je pro otázku manipulace s identitou mužů vstupujících do Legie velmi důležitý – odteď si musí nejen zvykat na kompletně nové prostředí, ale také na nové jméno, kterým budou od nynějška vždy voláni a jímž se musí okamžitě naučit hlásit. Jedná se o krok, který má zjevně oslabit vazbu na minulost a do určité míry zbavit uchazeče závazků (včetně těch právních), které měli před přihlášením k Legii.

Dalším administrativním krokem, který se však odehrává mnohem později, je případné udělení francouzského občanství – tzv. „naturalizace” - o které může legionář zažádat. Podmínkou podání žádosti jsou minimálně tři roky služby v Legii (i když v praxi bývají žádosti přijaty spíše po delší době³⁶) a absolvování procesu RSM – legionář tedy již musí sloužit pod svým pravým jménem. V případě, že žadatel nemá problémy se zákonem a že „prokázal vůli integrovat se”, bývá zájemci zpravidla vyhověno.³⁷

V náborovém středisku nováčků také pod novým jménem podepisuje provizorní smlouvu na pět let služby. Od této chvíle je označován jako *engagé volontaire* (EV), tedy “dobrovolník”.³⁸

4.2 Výběr a výcvik, francouzština a učení se legionářské kultuře

Z náborových středisek míří EV do Výběrového a zařazovacího centra v Aubagne,

34 „Frequently Asked Questions”, Kepi Blanc, <http://www.kepi.cncplusplus.com/FFL%20FAQ.htm> (staženo 21.4.2010).

35 Ibid.

36 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 100.

37 „Foire aux questions“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/faq.php?SM=0> (staženo 21.4.2010).

38 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 19.

poblíž Marseille. Zde jsou dobrovolníci podrobeni sérii fyzických a psychotechnických testů, jakož i důkladné zdravotní prohlídce (první, povrchnější prohlídka proběhla již při tzv. předvýběru v náborovém středisku).³⁹ Kandidáti musí také projít několika bezpečnostními a motivačními pohovory, které probíhají v uchazečově rodném jazyce či v řeči, kterou alespoň dobře ovládá. Oddělení obstarávajícímu tuto fázi výběru se mezi legionáři neřekne jinak, než „gestapo“ a tážající se kromě jiného soustředí na osobnost uchazeče a jeho motivaci ke vstupu do Legie.⁴⁰

Zde se, jak jsme již v této práci zmínili, z hlediska formování identity odehrává klíčová část výběru. Výběrová komise, která rozhodne o úspěchu či neúspěchu uchazečů, totiž přikládá velkou váhu právě dojmům vzešlým z pohovorů a logicky upřednostní adepta, který bude podle všeho snáze integrovatelný a jehož motivace bude zárukou menšího rizika případné dezerce. To by teoreticky mělo znamenat, že se do Legie dostanou takoví kandidáti, kteří budou vytvoření nové, legionářské identity přístupnější. V jednom dokumentu o Cizinecké legii vidíme kupříkladu případ francouzského (oficiálně ale již švýcarského) dobrovolníka, který byl dříve členem mnišského řádu a tato skutečnost je pak pozitivně zohledněna při rozhodování komise - je totiž jasné, že se tento uchazeč již setkal s prostředím totální instituce, přísnými pravidly a disciplínou.⁴¹

Jak napovídá název střediska v Aubagne, je jeho dalším účelem krom výběru kandidátů také jejich zařazení. Jednak v oficiální rovině, kdy budoucí legionáři podstupují povinné očkování, podepisují řádnou pracovní smlouvu na dobu pěti let služby v Cizinecké legii a následně nafasují uniformy a další vojenské vybavení⁴². Z jiného úhlu můžeme na „zařazení“ pohlížet jako na proces, ve kterém jsou EV uvedeni – mnohdy velice náhle a prudce – do světa Cizinecké legie.

V Aubagne dobrovolníci podléhají poměrně přísnému režimu a je od nich požadováno disciplinované plnění příkazů a pravidel – mnoho času tráví úklidem společných prostor a ubikací, pomáhají v kuchyni a plní strážní službu.⁴³ Je velmi důležité si uvědomit, že při tom všem se veškerý kontakt s nadřízenými odehrává ve francouzštině, navzdory tomu, že většina dobrovolníků francouzsky příliš dobře nemluví, někteří dokonce vůbec. Adepti si také musí zvykat na to, že je všichni oslovují

39 „Déroutement Chronologique“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/chronologique.php?SM=0> (staženo 21.4.2010).

40 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 24 - 25.

41 Pierre-Henry Menthéour, Christophe Fonseca, *Je serai legionnaire*, 2005 (televizní dokument).

42 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 28.

43 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 44.

jejich novým jménem. Tlak na EV je tedy velký - octli se v novém, neznámém světě a poměrně rychle se musí naučit plnit to, co se od nich očekává.

V tomto prostředí také začíná indoktrinace dobrovolníků - všichni se musí nazpaměť naučit takzvaný „*Code d'honneur du légionnaire*“, tedy legionářský kodex cti, v němž jsou shrnuty nejdůležitější hodnoty, které by podle velení Cizinecké legie měl správný legionář vyznávat.⁴⁴ (Pro plné znění viz Příloha 1 na konci práce.) Kodex jako takový nám poskytuje cenný zdroj informací, jelikož na několika místech se v něm explicitně zmiňuje bratrství, představa Legie jako jedné rodiny a úcta k legionářským tradicím, stejně jako nedůležitost původu, rasy a náboženství.⁴⁵ Pokud se zaměříme na problematiku identity, jsou tyto části klíčové - představují v podstatě ideál začlenění jedince do Legie a přijetí jejích hodnot. To, že již záhy po vstupu do Legie musí EV kodex memorovat, má zaručit, že budou mít tento ideál trvale uložený v paměti (dobrovolníci se sice povinně učí francouzské znění kodexu, mají ale k dispozici i jeho překlad do dalších jazyků - zjevně je tedy důležité, aby významu slov rozuměli⁴⁶).

Engagés volontaires však ještě nejsou opravdovými legionáři, musí nejdříve projít čtyřměsíčním základním výcvikem, za jehož účelem po ukončení selekce a několikátýdenního pobytu v Aubagne cestují na základnu 4. cizineckého pluku v Castelnaudary v jihozápadní Francii.

Prvním účelem základního výcviku je příprava dobrovolníků na jejich vojenskou profesi po fyzické a odborné stránce. Druhým, neméně důležitým, je budování soudržnosti a předání kultury a historických tradic Cizinecké legie.⁴⁷ Samostatnou kapitolu pak tvoří výuka francouzštiny.

EV jsou nejdříve rozřazeni na tzv. „farmy“, venkovská zařízení, kde na úrovni roty probíhá první měsíc výcviku.⁴⁸ Program je od začátku velice intenzivní, vyžaduje se tvrdá disciplína a psychický i fyzický tlak na nováčky je velmi vysoký. Právě během základního výcviku se mnoho dobrovolníků rozhodne dezertovat a dochází zde i k případům sebevražd.⁴⁹

Od počátku je kladen důraz na vytváření koheze mezi budoucími legionáři a jedinec je vždy vnímán jako součást celku. Dopustí-li se například nějaké drobné

44 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 28 - 30.

45 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 47.

46 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 28.

47 „Déroulement Chronologique“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/chronologique.php?SM=0> (staženo 21.4.2010).

48 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 31.

49 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 46.

chyby, musí za ni pykat celá jednotka, případně jsou potrestáni všichni ostatní, zatímco viník svou chybu nějakým způsobem napравuje.⁵⁰ Krom kolektivních aktivit a výcviku, který zdůrazňuje nezbytnost kooperace mezi jednotlivými vojáky, je důležitým nástrojem posilujícím soudržnost také snaha o potlačení negativních efektů jazykových a národnostních rozdílů. Pro mnoho nováčků je po vstupu do Legie silným zážitkem setkání s muži tolika národností na jednom místě.⁵¹ Z hlediska fungování Legie je ale velmi důležité, aby se mezi jednotlivými skupinami nováčků pokud možno netvořily bariéry, a proto je kladen důraz na to, aby bylo ke všem cizincům přístupováno stejně. (Legionáři francouzského původu tvoří v jednom aspektu výjimku, což si přiblížíme později.) Dobrovolníci pochopitelně vytvářejí skupinky, v nichž se navzájem domlouvají pokud ne stejným, tak alespoň příbuznými jazyky, oficiálně však musí všechna komunikace probíhat ve francouzštině a domluva jinou řečí je zakázána a trestána.⁵² Jednou z příležitostí, kdy je původ nováčků zdůrazňován, je posezení u ohně, při kterém bývá každý vyzván, aby něco zazpíval v rodném jazyce.⁵³ Není zde tedy snaha úplně vykořenit hrdost vojáků na jejich původ a nechat je na něj zapomenout. Jazykové prostředí Cizinecké Legie si také nesmíme představovat jako stoprocentně, bez výjimky francouzské - ve skutečnosti se i mezi důstojníky lze setkat například s častým používáním nadávek převzatých z jiných jazyků (především z polštiny a ruštiny) a též některé specifické výrazy z legionářského slangu mají kořeny v cizích řečech.⁵⁴

Výuka francouzštiny je nicméně velice důležitou součástí základního výcviku. Úroveň nováčků sahá od rodilých mluvčích po ty, co ovládají jen pár základních výrazů a povelů, které pochytili během dosavadního pobytu v Legii. V zájmu co největšího zefektivnění a urychlení výuky (ta má oficiálně trvat pouze 60 hodin⁵⁵) je používána metoda tzv. *binômes*, čili dvojic, v nichž frankofonní nováček pomáhá s látkou svému druhovi, který mluví francouzsky hůře nebo vůbec.⁵⁶ Tento systém sice může být

50 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 31.

Zůstává otázkou, zda tento přístup opravdu pomáhá budovat v jednotce soudržnost - Špalek zastává názor přesně opačný.

51 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 46.

52 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 27.

53 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 46.

54 Charles Villeneuve, *Le droit de savoir: Légion étrangère, six semaines dans l'enfer vert*, 2007 (filmový dokument).

55 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 45.

56 Zachary Lyons, „Imagined Identity and the L2 Self in the French Foreign Legion”, in *Motivation, Language Identity and the L2 Self*, ed. Zoltán Dörnyei, Ema Ushioda (Multilingual Matters, 2009), 250.

poměrně efektivní z hlediska výuky jazyka, skýtá však jedno podstatné riziko. Výzkum Z. Lyonse ukázal, že nefrankofonní legionáři často vnímali přístup svých francouzsky mluvících kolegů při výuce jako arogantní a že jim do značné míry záviděli, že s francouzštinou nemají problémy.⁵⁷ „Frankofoni” bývají na druhou stranu často káráni či trestáni nadřízenými tehdy, když jejich „svěřenci” nedosahují požadovaného pokroku. Dalším faktorem, který přispívá k nespokojenosti francouzských legionářů je fakt, že na rozdíl od cizinců nemají možnost zrychleného povýšení do pozice tzv. *Caporal Fut Fut*, čili přednostně povýšeného desátníka, které může být po dokončení základního výcviku umožněno některým cizincům.⁵⁸

Navzdory nedostatkům, které má, je ale výuka francouzštiny klíčová nejen z toho důvodu, že všichni legionáři musí tento jazyk ovládat alespoň na takové úrovni, aby rozuměli všem instrukcím, ale také z hlediska rozvoje jejich legionářské identity. Legie je sice tělesem sestávajícím z mužů mnoha národností a mluvících různými jazyky, ale jedním z jejích definujících znaků je právě francouzština. A můžeme zjednodušeně říci, že tím, že se legionář naučí francouzsky, se stává více legionářem a hlouběji se integruje do tohoto společenství.

Všudypřítomným elementem v Legii, a o základním výcviku to platí obzvláště, je zdůrazňování jejích rituálů, tradic a historie. Důležitost a glorifikace podobného dědictví je ve většině armád běžným jevem, v Legii je však tato potřeba větší mimo jiné proto, že na rozdíl od národní armády není složena z vojáků (samozřejmě krom Francouzů), kteří slouží své vlasti. A tam, kde není citový vztah k rodné zemi, je potřeba vybudovat alespoň citový vztah a loajalitu k Legii. Proto jsou právě tradice pro legionáře velmi důležité a Legie jako taková, má mnoho atributů, které rozebereme později, jež ji v tomto směru povyšují nad ostatní vojenské jednotky. Během čtyřměsíčního výcvikového období se nováčci musí s kulturou a dějinami Legie seznámit, učí se tedy krom francouzštiny i historii CL a povinně nacvičují zpěv legionářských písní.⁵⁹ Nejpopulárnější píseň, zvanou *Le Boudin*, mají legionáři ve zvyku zpívat vždy před jídlem a spolu s legionářským kodexem, který se též povinně recituje, se z ní stává jakási forma světské modlitby, která je zakrátko pevnou součástí dne.⁶⁰

Další rituální událostí, na kterou všichni *engagés volontaires* čekají, je náročný

57 Ibid., 258 - 265.

58 Zachary Lyons, „Under Two Flags: National Conflicts and the Reconstruction of Identity”, 115.

59 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 45.

60 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 34.

pochod, po jehož absolvování je dobrovolníkům ceremoniálně udělena *Képi blanc*. Tato bílá čepice je charakteristickým znakem Francouzské cizinecké legie a žádná jiná složka francouzské armády ji nepoužívá. Momentem, kdy je mu slavnostně předána bílá *Képi*, se z dobrovolníka oficiálně stává legionář.⁶¹

4.3 Zařazení k jednotkám a dokončení úvodní fáze vytváření společné identity

Po dokončení základního výcviku jsou vojáci přiřazeni k jednotlivým jednotkám, ve kterých budou sloužit. K nim již sice dotyční přicházejí jako legionáři, znovu se však ocitají v postavení nováčků a musejí se integrovat do prostředí konkrétní jednotky. Zvyky a specifické rysy, které jsou s tímto prostředím spojené, mají na legionářskou identitu samozřejmě také vliv. Pluk od pluku se však liší a vzhledem k rozsahu této práce nemáme dost prostoru, abychom se jim věnovali.

Můžeme se však shodnout, že získáním bílé legionářské čepice a odchodem k jednotce končí první část budování společné identity. Jak jsme si ukázali, je charakteristická intenzivní indoktrinací, kterou usnadňuje fakt, že prostředí Legie je velmi restriktivní a že je kladen velký důraz na disciplínu a poslušnost. Pečlivý výběr kandidátů zároveň zaručuje, že většina přijatých dobrovolníků bude mít dobré předpoklady k akceptování idejí, které se jim Legie snaží vštípit. Tyto principy lze vyjádřit prostřednictvím myšlenky Legie jakožto legionářovy vlasti a představy, že společenství Cizinecké legie je legionáři rodinou. Nahrazení loajality k původní vlasti oddaností FCL a postavení Legie na místo pokrevní rodiny pak z perspektivy Cizinecké legie představuje ideální stav.

Prostředkům, které tuto identitu posilují a připomínají, se budeme věnovat v následující kapitole.

61 Ibid., 35.

5 Udržovací mechanismy legionářské identity – symboly, tradice a rituály

Dodržování určitých rituálů a tradic, jakož i lpění na symbolech (ve formě insignií, uniforem apod.) je do značné míry typické pro armády obecně. Francouzské ozbrojené síly – podobně jako například také britské – přikládají těmto faktorům obzvláště velkou důležitost, mimo jiné proto, že v nich existuje silná historická kontinuita konkrétních jednotek. Setkáme se v nich tedy s pluky, které přímo navazují na jednotky z devatenáctého století – obrněné pluky mají kupříkladu běžné v názvu *husarský* či *kyrysnický*.⁶²

Francouzská cizinecká legie je v tomto ohledu výrazná i v rámci na tradice již dost zaměřené francouzské armády. Jedním z důvodů, proč je FCL tak hrdá na své tradice, uniformu a étos, je samozřejmě její jedinečnost a oproti zbytku armády i odlišná historie, kdy byla Legie do oficiálních struktur francouzského pozemního vojska plně zařazena až po jeho profesionalizaci na přelomu tisíciletí. Roli hraje i fakt, že se Legie považuje za elitu, z čehož plyne snaha se od jiných jednotek odlišit.

V případě Legie však vstupuje do hry i další faktor, který v národních armádách nenalezneme. Služba ve vojsku cizí země vyžaduje, aby byla nějakým způsobem nahrazena loajalita, kterou může občan cítit ke své vlasti. Snaha vybudovat u legionářů hrdost na tradici FCL a pocit výlučnosti, založený na vymezování se vůči zbytku francouzské armády, tudíž mohou hrát roli něčeho, co má tuto loajalitu nahradit. Upevňování oddanosti k Legii a pocitu, že jsou vojáci součástí slavné tradice, je také důležitým elementem v posilování a především udržování toho, o čem v této práci hovoříme jako o legionářské identitě.

Legionáři jsou navíc během výcviku i v průběhu služby, navzdory pravidelným dovoleným, dlouhodobě odloučení od své rodiny a v případě cizinců i od své rodné země. Nesmíme také zapomínat na to, že do Legie mnoho uchazečů vstupuje mimo jiné kvůli problémům v rodině, citovému zklamání a podobně.⁶³ Takovým mužům musí Cizinecká legie do jisté míry tento deficit nahradit – zde se projevuje heslo *Legio patria nostra*, tedy „Legie je mým domovem“, a idea Legie jako nové legionářovy rodiny.

V této kapitole se pozastavíme nad tím, jakou mají hypertrofované rituály, tradice

62 „Armée blindée cavalerie“, Le portail internet de la Ministère de la Defense, http://www.defense.gouv.fr/terre/decouverte/presentation/composantes/arme_blindee_cavalerie/arme_blindee_cavalerie (staženo 14.5.2010).

63 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 124.

a zvyky v Legii podobu a jak přispívají k lepšímu fungování jednotky tím, že posilují pocit *groupness*, jakož i individuální *sebepojetí* legionářů jako součásti „rodiny“ a „vlasti“, kterou se Cizinecká legie snaží vytvořit.

5.1 Symboly a uniforma Francouzské cizinecké legie

Vzhledem k rozsahu této práce není možné se věnovat všem insigniím a symbolům, které FCL používá, můžeme si však všimnout nejdůležitějších z nich.

Nejcharakterističtější součástí uniformy legionáře je bez pochyby *képi blanc*, neboli bílá legionářská čepice. Tu nepoužívá žádná jiná jednotka francouzské armády a legionáři na ni bývají velmi hrdí. Képi je především spojena s ceremonií, kdy, jak jsme si již ukazovali, je dobrovolník přijímán mezi legionáře. Její historie, než byla uznána jako součást vycházkové uniformy, je velmi zajímavá. Důležité je však, že képi zdaleka není s Legií spojována odjakživa, jak bychom si mohli myslet – oficiálně se ve všech útvarech Legie rozšířila až v době druhé světové války.⁶⁴

Hodnota képi pro legionáře je zpravidla nezměrná – právě tato čepice je nejmarkantnějším fyzickým artefaktem, který označuje jeho příslušnost k Legii. Samozřejmě je také vyžadována důkladná péče o tuto bílou brigádýrku – jak píše Stanislav Gazdík:

„Její opatrování a přeprava mívá příchut' ironie osudu, protože jedni z nejtvrději cvičených mužů současnosti musejí opatrovat kufřík na klobouky, dnes už mezi lidmi pokládáný za jakousi dávnou, legrační vymoženost parádivých dam.“⁶⁵

Puntičkářská pozornost není v Cizinecké legii věnována pouze čepici, ale také celé uniformě a vůbec zevnějšku legionáře. Opět jde o charakteristiku běžnou i pro většinu ostatních armád, v Legii však dodržovanou mnohem důsledněji. Především vycházková uniforma musí být vždy v perfektním stavu a mít podle předpisu správné našasení na košili, jakož i puky na kalhotách. Jen na košili vycházkové uniformy musí být vytvořeno patnáct pruhů, vždy s předepsanou vzájemnou vzdáleností.⁶⁶ Správně se naučit, jak uniformu připravit a vyžehlit, může být pro legionáře poměrně obtížné. Účelem tak striktních pravidel a důsledné kontroly jejich dodržování je naučit nováčky

64 Ibid., 39.

65 Ibid., 39.

66 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 123.

pozornosti k detailu a zodpovědnosti za provedenou práci⁶⁷, což je důležitá součást výcviku a obecně celého procesu resocializace, kterým legionáři procházejí.

Zůstává otázkou, nakolik téměř obsesivní péče o uniformu svůj sekundární účel (pokud za primární účel považujeme estetické hledisko), tedy vštěpovat legionářům disciplínu a hrdost na Cizineckou legii, plní.

Tradiční symboly Legie se kromě uniformy a předepsaných míst objevují i v nejrůznějších pracích, které legionáři tvoří buď dobrovolně, nebo které jsou od nich požadovány. Ty mají podobu ozdobně vyvedených znaků jednotek, vánočních betlémů, kterým se ještě budeme věnovat, nebo tzv. *tableaux*. Tyto ozdobné desky legionáři vyrábějí například k příležitosti absolvování výsadkové přípravy a zobrazují na nich právě znaky a symboly související s Legií.⁶⁸ Vytváření podobných předmětů či nápisů slouží k oslavování historie i současnosti Legie a v neposlední řadě také tím, že nutí legionáře ke vzájemné spolupráci, prohlubuje soudržnost mezi nimi a schopnost kooperace.

5.2 Legionářské písně

Součástí FCL je věhlasná vojenská hudba a od jiných jednotek se Legie liší mimo jiné tím, že nepochoduje standardním tempem sto dvaceti kroků za minutu, ale pomalejším, kolébavým pochodem o osmdesáti osmi krocích za minutu.⁶⁹ Co je však pro nás nejzajímavější, jsou legionářské písně. Zpěv je dalším charakteristickým rysem, který je ve srovnání s ostatními vojsky pro francouzskou armádu typický, ale v Cizinecké legii je zdůrazňován ještě více.

Jak jsme si již ukázali, legionáři povinně zpívají již během základního výcviku a tradiční písně se stávají nedílnou součástí každodenní rutiny. Běžně se zpívá před každým jídlem, při nástupech či na pochodových cvičeních.⁷⁰

Nejznámější a nejpopulárnější písní, která je zároveň patrně i nejstarší, je *Le Boudin*⁷¹ (viz Příloha č. 2). Text zdůrazňuje jedinečnost a houževnatost legionářů a odkazuje na kampaně Cizinecké legie v devatenáctém století, včetně mýtické bitvy

67 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 40.

68 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 124. Viz také Obrazová příloha tamtéž.

69 Légion étrangère, Global security, <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-legion-etrangere.htm> (staženo 14.5.2010).

70 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 120.

71 Chants et musiques, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-etrangere.com/fr/tradition/chant_musique.php (staženo 14.5.2010).

u Camerone, jíž se ještě budeme věnovat. A právě vojáci od Camerone, kteří do jednoho padli v boji proti přesile, jsou v této písni zobrazováni jako legionářské vzory. Také se zde objevuje motiv smrti a zapomnění, který je typický i pro některé další písně.

Není tedy obtížné pochopit, proč je právě *Boudin* nejzpívanější legionářskou písní – jeho text, který se nováčci učí jako součást základního výcviku, obsahuje jak odkaz na slavnou historii, tak připomenutí kvalit a loajality, kterých by měl každý legionář dosahovat. Zároveň také umocňuje pověst Legie jako společenství drsných chlapů, přičemž zdůrazňuje nebezpečnost jejich poslání. Tyto hodnoty samy o sobě jsou pro mnoho mužů atraktivní a jejich neustálé opakování a připomínání formou písně by mělo způsobit, že se stanou podobnou součástí legionářova kréda, jako *Code d'honneur du légionnaire*. Společný zpěv je navíc také zkušeností, která hraje velkou roli při posilování esprit de corps, pocitu jednotného ducha mezi legionáři.

Zajímavé je, že mnoho legionářských písní odkazuje na historii Legie poněkud zvláštní formou - jde o ty, které vznikly přezpíváním písní Wehrmachtu a SS. Po skončení druhé světové války vstoupilo do legie velké množství Němců (podle většiny zdrojů tvořili na přelomu čtyřicátých a padesátých let 60 – 70 % celkového počtu legionářů),⁷² mezi nimiž byli i bývalí vojáci, kteří s sebou do Legie přinesli i německé vojenské písně. Dodnes je tak plukovní písní 2. výsadkářského pluku (2. REP) *La Légion marche*, což byla původně pochodová píseň *SS marschert in Feindesland*. Spojení s nacistickým Německem v Legii samozřejmě záměrně připomínáno není, nicméně tato a podobné písně se stále zpívají, některé dokonce v němčině, jako například *Ich hatt einen Kameraden* nebo *Edelweiss*.⁷³ Mnoho tradic Legie není příliš starých – tak, jako i tyto německé písně, i množství ostatních zvyků má původ až v období druhé světové války a kampaní v Indočíně a v Alžírsku. Ani jiné legionářské písně nemusí být tradiční ve smyslu stáří, některé plukovní hymny jednotek, které byly založeny poměrně nedávno, jsou také nově vytvořené; to však nebrání tomu, aby plnily svou funkci.

Zpěv je velmi důležitou součástí Legie a nezastupitelným prostředkem udržování a posilování legionářovy identity. Mnoho legionářů však povinné učení se textů a neustálé opakování písní může shledat velmi obtížným či zbytečným, což ve vede k

72 Douglas Porch, *The French Foreign Legion: a complete history of the legendary fighting force*, 531. Marc Eberle, *In fremden Diensten: Deutsche Legionäre im Indochinakrieg, 2005* (televizní dokument).

73 Espace téléchargement - Chants et musiques Légion, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-4re.com/fr/telecha/musique_chant.php (staženo 14.5.2010).

opačnému efektu – vnímají pak zpěv jako vynucenou, nesnášenou činnost. Podobně jako u jiných mechanismů zajišťujících indoktrinaci a integraci nováčků může mít tedy i zde původní záměr kontraproduktivní výsledky.

5.3 Legionářův rok

V průběhu kalendářního roku existuje v Legii několik významných dní, které jsou spojeny s oslavami či rituály. Co se týče udržování legionářské identity, jsou tyto svátky jedním z nejlepších způsobů, jak příslušníkům FCL připomenout, co znamená náležet k Legii, a jak upevnit i vazby v rámci jednotlivých jednotek.

5.3.1 Svátek Camerone

Den Camerone, který se v Cizinecké legii slaví vždy 30. dubna, je uctěním a připomínkou slavného střetu, který se odehrál v roce 1863 a stal se klíčovým bodem legionářské mytologie.

Na začátku francouzské kampaně v Mexiku, probíhající v letech 1863 – 1867, se oddíl Cizinecké legie, jehož úkolem bylo zajistit bezpečnost francouzských konvojů v oblasti, zastavil u vesnice Camarón. Jednotka čítala šedesát dva mužů a tři důstojníky a velel jí kapitán Jean Danjou, hrdina krymské války, který v bojích ztratil ruku a nosil proto dřevěnou protézu. Hlídky brzy spatřily mexickou jízdu, která se rychle přibližovala. Danjou nařídil legionářům zaujmout čtvercovou obrannou formaci a vojáci bez větších problémů odrazili několik útoků Mexičanů, přičemž se postupně přesouvali ke statku Hacienda de la Trinidad, který se měl stát místem jejich hrdinného odporu. Legionáři se na statku opevnili a připravili se k obraně; Mexičané mezitím haciendu obklopili a rozhodli se vyčkávat a legionáře, kteří neměli žádnou vodu, tak v horkém dni vyčerpat. Kapitán Danjou byl mexickým velitelem upozorněn, že nemá naději se ubránit a vyzván, aby se vzdal, odmítl však. Následovala série útoků na statek, kterým se legionáři zatím zvládali bránit, brzy však došlo ke zlomu – na místo bitvy dorazily tři pluky mexické pěchoty a Danjou byl smrtelně zasažen do hrudi. Útoky začaly s novou intenzitou a legionářů postupně ubývalo. V šest hodin večer již bylo naživu jen pět legionářů a podporučík Maudet, který je vedl. Maudet rozkázal vystřelit poslední náboje a vrhnout se do útoku na bodáky. Když byli naživu již pouze tři vojáci, nabídli jim Mexičané, že je ušetří. Legionáři souhlasili, ovšem za podmínky, že jim budou ponechány zbraně a že budou ošetřeni jejich ranění. Když viděl přeživší mexický

velitel, plukovník Milan, zeptal se, zda to jsou jediní, kdo zbyli. Poté, co mu to potvrdili, prohlásil: „*To nejsou lidé. Jsou to démoni!*“⁷⁴

Camerone, jak Francouzi bitvu pojmenovali, se stal takřka okamžitě legendou a vzorovým příběhem odvahy, cti a loajality. Každoročně bývá památka této bitvy uctívána ceremonií, při níž je dřevěná ruka kapitána Danjou nesena v procesí a vystavena v Aubagne, sídle velitelství Cizinecké legie. Rozměr tohoto rituálu je téměř náboženský a dřevěná protéza hrdiny od Camerone je v Legii ctěna jako artefakt, který nemá daleko k relikviím katolické církve. Stejně, jako se ony váží k činům a životu světců, je Danjouova ruka fyzickou památkou na jeho hrdinství, které dodnes slouží Cizinecké legii za vzor. V rámci oslav bývá také veřejně přednesen příběh slavného střetu a v mnoha jednotkách FCL je vyhlášeno něco jako den otevřených dveří – civilisté mají možnost lépe se s Legií seznámit a dozvědět se něco více o Camerone a jeho významu.⁷⁵

Druhá úroveň svátku Camerone, která je významná především pro mužstvo, souvisí s prastarou karnevalovou tradicí. Role legionářů na jedné a důstojníků s poddůstojníky na druhé straně, se v tento den do značné míry otočí a vyšší šarže musí uklízet všechny společné prostory, což jim vojáci samozřejmě různými způsoby zpestřují a znepríjemňují.⁷⁶ Změna zavedených pořádků o sto osmdesát stupňů a výměna rolí „vládců“ a „poddaných“ (v tomto případě nadřízených a mužstva) patří k prastarým tradicím, a ač se může zdát, že má rozkladný efekt, ve skutečnosti slouží mimo jiné k posílení stávajících pořádků.⁷⁷ To je právě v Legii, kde jsou disciplína a řád k jejímu fungování nezbytné, velice důležité.

Vidíme, že úloha oslav bitvy u Camerone je v Legii nezastupitelná. Na jedné rovině se jedná o glorifikaci historie Cizinecké legie a připomenutí ideálních kvalit, které vojáci v tomto boji prokázali a které by měl mít každý příslušník FCL; jak se zpívá v písni *Le Boudin* – hrdinové od Camerone jsou legionáři vzorem. A prezentování pozitivních modelů chování, stejně jako oslavování dějin a pověsti Legie, patří k významným prostředkům vytváření legionářské identity. Ve druhé rovině pak jsme svědky tradice, která na jeden den v roce obrací naruby vojenskou hierarchii, a tím

74 Douglas Porch, *The French Foreign Legion: a complete history of the legendary fighting force*, 144-142.

75 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadcáře*, 115.

Ladislav Potocký, *Cizinecká legie mýma očima* (Praha: ŠEL, 2005), 30.

76 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadcáře*, 117-118.

77 Viz například: Michail Michailovič Bachtin, *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance* (Praha: Argo, 2007).

dovoluje legionářům uvolnit nežádoucí frustraci vůči důstojníkům a poddůstojníkům.

5.3.2 Den pádu Bastily

Čtrnáctý červenec, který je ve Francii svátkem výročí pádu Bastily, není v Legii důležitý tím, že by nějak souvisel s oslavami uvnitř ní samotné. Významná je však tradiční vojenská přehlídka na pařížských Champs Elysées, kde každý rok před zraky množství přihlížejících defilují vojáci i technika všech složek francouzských ozbrojených sil.

Francouzská cizinecká legie díky svému pomalejšímu pochodovému tempu uzavírá pěchotní část přehlídky. V čele Legie pochodují ženisté s mohutnými plnovousy v zástěrách z buvolí kůže a se sekerami na ramenou, za nimi pak ostatní oddíly.⁷⁸

Ač má Cizinecká legie pověst elitní jednotky, má ve Francii zároveň poněkud nejednoznačnou reputaci ovlivněnou množstvím polopravd a mýtů, které o ní kolují. Na legionáře bývá občas pohlíženo jako na ztroskotance, zločince a vesměs nebezpečná individua.⁷⁹ Navzdory tomu však právě pochod jednotek FCL patří mezi nejočekávanější součásti přehlídky a vždy jej provází potlesk. Tento moment je pro legionáře velmi důležitý, protože dává najevo, nakolik Francouzi svou legii uznávají a obdivují. Pro vojáky, kteří se přehlídky účastní, také bývá tato zkušenost velmi silným zážitkem, který jim jednoznačně může pomoci získat a upevnit hrdost na to, že jsou součástí Francouzské cizinecké legie.⁸⁰

5.3.3 Vánoce

Dalším důležitým obdobím roku jsou v Cizinecké legii vánoční svátky. (Navzdory tomu, že je FCL sekulární organizací, Vánoce se zde každoročně ctí, stejně jako například v jednotlivých jednotkách i svátky světců, již jsou jejich patrony.⁸¹) Jestliže mají oslavy výročí Camerone a Dne pádu Bastilly charakter velkých ceremonií, prožívání Štědrého dne pak připomíná mnohem intimnější, takřka rodinný rozměr legionářského života. Jak jsme již v této práci zdůrazňovali, jednou z idejí, které se Legie snaží prosazovat, aby legionářům umožnila se s ní lépe ztotožnit a snáze je zapojit do svých řad, je představa Cizinecké legie jako legionářovy rodiny. V tomto duchu jsou

78 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 40.

79 Nicola J. Cooper, „The French Foreign Legion: Forging Transnational Identities and Meanings“, 273-274.

80 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 55, 93.

81 Ladislav Potocký, *Cizinecká legie mýma očima*, 55.

pojaty také vánoční svátky, které všichni příslušníci Legie, včetně důstojníků, kteří mají v posádkových městech často vlastní rodiny, tráví se svou jednotkou.⁸²

Tradiční předvánoční aktivitou je stavba betlémů, kdy jednotlivá družstva či pokoje soutěží o ten nejzdařilejší. Nejedná se ovšem o klasické betlémy, ty legionářské odrážejí tematiku Cizinecké legie a často zobrazují i události, kterými v průběhu roku jednotka prošla.⁸³ Soutěž o nejlepší betlém je poměrně prestižní záležitostí a pro velitele družstva většinou znamená vítězství velkou čest.

Součástí Štědrého dne je samozřejmě slavnostní večeře a předávání dárků (kdy každý legionář zpravidla obdrží jeden z upomínkových předmětů, které je možno si v kasárnách FCL zakoupit). Po předání dárků následují scénky, které si legionáři nacvičili, jež většinou zobrazují nadřizené v komickém světle nebo, stejně jako betlémy, glosují různé události, které se v jednotce za uplynulý rok odehrály.⁸⁴

Oslavy Vánoc jsou v Legii velmi důležité z toho hlediska, že se soustředí na zdůraznění užšího vztahu mezi Legií a vojáky, jakož i mezi legionáři navzájem. Od aktivit jako je stavění betlémů, které by mělo zvyšovat kohezi uvnitř družstev i vazbu mezi velitelem družstva a jeho muži, přes společnou večeři a rozdávání dárků, kde Legie, popřípadě daná jednotka, částečně nahrazuje úlohu rodiny, po humorné scénky zesměšňující nadřizené, jejichž účinek je podobný, jako v případě „karnevalové“ výměny rolí, kterou známe z oslav Camerone.

Rituálů, symbolů a zvyků podobných těm, které jsme v této kapitole uvedli, je mnoho, soustředili jsme se pouze na ty nejdůležitější. Mohou se nám zdát jako jakási úsměvná součást legionářského folklóru. Musíme si ale uvědomit, že co se týče identity, jde o významné faktory. Je však tato identita dostatečně silná?

82 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 118.

83 Les crèches de noel du 2^oREG, Légion étrangère - 2° Régiment étranger de génie, http://2reg.legion-etrangere.com/modules/info_seul.php?id=222&page=1 (staženo 14.5.2010). Prostřednictvím odkazu na této stránce je také možné se dostat do galerie s fotografiemi legionářských betlémů.

84 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 119.
Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 125.

6 Síla společné identity a její úskalí

V předchozích kapitolách jsme sledovali prostředky, které jsou ve Francouzské cizinecké legii používány k budování a udržování jakési společné identity, která Legii umožní mít ve svých řadách spolehlivé vojáky, kteří, ač z různých koutů světa a z rozdílných sociálních vrstev, budou plnit úkoly, které od nich velení požaduje. Tyto mechanismy lze zkoumat a analyzovat, ale problémem zůstává, že vzhledem k nedostatku vhodných měřítek a vůbec dostatečně reprezentativních výzkumů, nemůžeme sílu takové identity či „účinnost“ jejího budování změřit.

Vzhledem k povaze velké části materiálů, se kterými pracujeme, je těžké spoléhat se na to, co o problematice „legionářské identity“, o ideji FCL jakožto velké rodiny a dalších, souvisejících věcech, říkají sami legionáři (ať již současní, nebo bývalí). Vzpomínky legionářů jsou pochopitelně velmi subjektivní a služba v Legii v nich může být reflektována různě, od pocitu hrdosti a téměř nekritického postoje po zklamání a deziluzi. Oficiálním internetovým stránkám Legie či televizním dokumentům natočeným s jejím přispěním také nemůžeme, co se týče samotného hodnocení tohoto konkrétního aspektu, bezvýhradně důvěřovat.

Jsou však indikátory, které mohou o síle toho, co zde nazýváme společnou identitou, vypovídat. Jedním z takových měřítek jsou dezerce. Jejich zkoumání také není bez problémů, neboť pro současné období nejsou dostupné žádné oficiální údaje o počtu, národnosti nebo dokonce motivu dezertérů. Přesto je zajímavé se nad tímto tématem krátce pozastavit. Další oblastí, kde se může projevit deficit loajality a koheze, jsou konflikty uvnitř Cizinecké legie, sahající od napětí mezi skupinami legionářů až po násilné incidenty a sabotáž. Pohledem na tyto problémy se pokusíme zaměřit na situace, kdy společná identita utvářená v Legii jednoduše není u některých jedinců dostatečně silná na to, aby plnila svou funkci. V rámci problematiky této kapitoly si však musíme všimnout i příkladů úspěšného fungování Cizinecké legie v dnešních podmínkách, proto se v jejím závěru budeme věnovat nasazení Legie v zahraničních misích a tomu, jak souvisí s tématem společné legionářské identity.

6.1 Dezertéři

Zběhové v Cizinecké legii vždy byli a stále jsou. V poválečné historii Legie patřil mezi období, kdy se o dezercích více mluvilo, konflikt ve Francouzské Indočíně mezi lety 1946 a 1954. Zde se dezerce staly důležitým tématem hlavně proto, že k nim

docházelo přímo v oblasti probíhajícího konfliktu a nezřídka u bojových jednotek. Určitá část dezertérů navíc byla zajata Viet Minhem - vietnamským osvobozeneckým hnutím, či s ním začala přímo kolaborovat. Zejména případy zběhů, kteří s Viet Minhem spolupracovali, pak byly široce využívány k propagandě nejen ve Vietnamu, ale také například v evropských zemích Východního bloku.⁸⁵

Důvodem dezercí v Legii je mimo jiné fakt, že v rámci procesu přijetí do FCL dobrovolník podepisuje pětiletý kontrakt, který po celou tuto dobu není jednoduché ukončit. V některých případech, pokud se ukáže, že daný muž po nějaké době (většinou ještě během výcviku) změnil názor a o službu nestojí, případně pokud jeho další setrvání zde postrádá pro Legii jakýkoli význam, může dojít k tomu, že je přijata žádost o propuštění a dotyčný může odejít ještě před vypršením kontraktu.⁸⁶ Mnohdy je ale pro nespokojeného legionáře jedinou cestou dezerce.

Podle informace z roku 2007 se každý rok se o útěk z Legie pokusí přibližně tři sta mužů.⁸⁷ Špalek ve své knize uvádí, že v roce 2000 bylo do Legie přijato kolem 820 kandidátů;⁸⁸ pokud bychom tedy předpokládali, že podobný počet bývá přijat každý rok, znamenal by uvedený počet dezercí, že poměr zběhů k přijatým legionářům je velmi vysoký. V současnosti je však postoj k dezercím podstatně benevolentnější, než v časech indočínské kampaně. Zatímco tam byli legionáři prakticky neustále zapojeni do bojových operací a zajatí zběhové mohli, ať už dobrovolně či ne, poskytnout citlivé informace nepříteli, dnes legionáři utíkají především přímo z posádek Cizinecké legie.⁸⁹ Útěk může být v případě, že legionář dostane dovolenou či má povolenu vycházku, poměrně snadný a zběhnout lze i během výcviku na „farmách“.⁹⁰

Zběhům hrozí v případě zadržení trestní stíhání a každá dezerce znamená pro Legii neúspěch. Nadřizení však dokážou mít pro některé důvody k útěku pochopení, a proto ani tresty pro dezertéry, kteří jsou dopadeni, nebývají příliš velké.⁹¹

Lze tedy dezerci vnímat jako selhání procesu vytváření společné identity? V některých případech rozhodně ano. Mnohdy mohou být příčiny dezerce poměrně

85 Marc Eberle, *In fremden Diensten: Deutsche Legionäre im Indochinakrieg* (televizní dokument).
Günter Halle, *Cizinecká legie: Reportáž podle zážitků a dokumentů navrátilců z Vietnamu* (Praha:
Naše Vojsko, 1954).

86 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 112.

87 Guillaume Mollaret, „Ces soldats qui désertent la Légion étrangère“, *Le Figaro*, 29. října 2007.
Dostupný z WWW: [http://www.lefigaro.fr/actualites/2007/10/29/01001-20071029ARTFIG00032-ces-soldats-qui-desertent-la-legion-etrangere-php](http://www.lefigaro.fr/actualites/2007/10/29/01001-20071029ARTFIG00032-ces-soldats-qui-desertent-la-legion-etrangere-<u>php</u>) (staženo 18.5.2010).

88 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 31.

89 Guillaume Mollaret, „Ces soldats qui désertent la Légion étrangère“, *Le Figaro*, 29. října 2007.

90 Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře*, 44, 111.

91 Guillaume Mollaret, „Ces soldats qui désertent la Légion étrangère“, *Le Figaro*, 29. října 2007.

závažné – legionář utíká, aby mohl pomoci své rodině, ve které se vyskytl nějaký problém, případně aby se mohl starat o dítě.⁹² Jakkoli jsou tyto důvody vážné a pochopitelné, znamenají, že vazba k rodině překonala loajalitu k Legii, a FCL tedy selhala ve snaze vytvořit legionáři cosi jako „náhradní rodinu“. Fakt, který má jinak vést k lepší integraci vojáků do Legie, a sice, že jde o tak striktní totální instituci, kde mohou legionáři mimo posádky trávit minimum času, se tak stává spíše kontraproduktivním. Jindy legionáři dezertují proto, že pro ně setkání s Legií znamenalo zklamání. Představy, které o této jednotce měli (a které často vznikly díky tomu, jak je Legie zobrazována v populární kultuře), se nenaplnily, což vedlo k deziluzi.⁹³ Zde se Cizinecké legii také nepodařilo legionáře motivovat dostatečně silně a to, že FCL v jejich očích nedostála své tolik propagované pověsti, vedlo k dezerci.

Případy dobrovolníků, kteří dezertují již během výcviku či prvních měsíců služby proto, že jim podmínky v Legii připadají příliš náročné, na druhou stranu nemusíme brát jako selhání snahy FCL udělat z těchto mužů legionáře. Lze na to pohlížet také jako na součást výběru vhodných kandidátů. V zásadě můžeme říci, že o takové uchazeče Cizinecká legie nestojí a jejich útěk má tedy na Legii spíše pozitivní efekt.

6.2 Konflikty identit

Velmi zajímavou problematikou je otázka konfliktu jednotlivých identit v Cizinecké legii. Jde o situaci, kdy se u určitého jednotlivce dostává do střetu identita legionářská s nějakou další – související s národností, politickým přesvědčením atd.

K tomuto tématu neexistuje, kromě prací Zachary Lyonse, mnoho výzkumů či informací, o které bychom se mohli opřít. Zcela jistě však v rámci Legie podobné konflikty vznikají. Lyons uvádí příklady toho, kdy vzniká napětí mezi jednotlivými národnostními skupinami v Legii, především mezi „frankofony“ a ostatními legionáři.⁹⁴ Také zmiňuje skutečnost, že před vypuknutím obou světových válek dezertovalo z Cizinecké legie mnoho Němců, aby mohli přispět k válečnému úsilí své původní vlasti.⁹⁵ Poslední Lyonsova ukázka selhání legionářské identity je případ židovského legionáře a bývalého vězně z koncentračního tábora, který vstoupil do Legie, aby se pomstil bývalému příslušníkovi SS, také legionáři, se kterým se za války v táboře setkal.

92 Ibid.

93 To je například případ legionáře Špalka, autora jedné z knih, ze kterých čerpám.

94 Zachary Lyons, „Imagined Identity and the L2 Self in the French Foreign Legion”, 258-265.

95 Zachary Lyons, „Under Two Flags: National Conflicts and the Reconstruction of Identity”, 114.

V Indočíně se mu tato příležitost naskytla a situace vyústila v to, že židovský legionář Němce zastřelil.⁹⁶

Jiným příkladem zpřetrhání vazeb a identity, která je u legionářů budována, jsou příběhy zběhů a následně kolaborantů s Viet Minhem z doby indočínské války, na něž jsme již narazili. Vzhledem k tomu, že v té době byla větší část Legie tvořena vojáky německého původu, nepřekvapí nás, že v nich také vystupují převážně Němci. V několika dokumentovaných případech, jako byli legionáři Koch a Klement, se němečtí kolaboranti přímo podíleli na tvorbě a šíření propagandy cílené na jejich krajany v Legii.⁹⁷ Viet Minh za tímto účelem vydával i propagandistický plátek *Waffenbruder* (bratr ve zbrani).⁹⁸ Dalším známým případem je legionář Heinrich Peters, který v převleku za francouzského vojáka vykonával sabotážní činnost.⁹⁹ Navzdory těmto událostem je třeba říci, že kolaborace s nepřítelem byla spíše výjimkou, tím spíše přeběhlictví z důvodů ideologie, a propaganda Viet Minhu měla na morálku legionářů pouze mizivý efekt.

Podobné situace, kdy osobní či ideologické pohnutky převáží nad loajalitou k Legii a nad silou identity, v rámci které jsou ostatní legionáři prezentováni jako členové jedné velké rodiny nám v prestižní jednotce, jako je Cizinecká legie, mohou připadat překvapivé. To platí především o případech, kdy se jednání legionáře obrátí proti ostatním příslušníkům Legie. Zde se pak jedná o fatální selhání jak procesu vytváření společné identity, koheze a loajality, tak zároveň i mechanismů, které by měly zamezit přijetí podobných jedinců do FCL.

6.3 Nasazení v zahraničí a prověření životaschopnosti ideje FCL

Musíme však konstatovat, že dnes jsou vážné incidenty a konflikty v Cizinecké legii vzácné. Důkazem toho, že současná Legie může i v náročných podmínkách plnohodnotně plnit své úkoly, jsou například její nasazení v zemích bývalé Jugoslávie, v Africe nebo v konfliktu v Afghánistánu.

Zvláště mise na Balkáně prověřily schopnost FCL operovat v prostředí, kde národnost, etnicita či náboženské vyznání patří mezi velmi senzitivní témata, a kde je právě potenciál ke konfliktu identit uvnitř Legie velký. Mnohonárodnostní charakter

96 Ibid.

97 Douglas Porch, *The French Foreign Legion: a complete history of the legendary fighting force*, 545.

98 Marc Eberle, *In fremden Diensten: Deutsche Legionäre im Indochinakrie*. (televizní dokument).

99 Douglas Porch, *The French Foreign Legion: a complete history of the legendary fighting force*, 545.

jednotky byl dokonce v nasazení v bývalé Jugoslávii často vnímán spíše jako výhoda – legionáři měli mnohem lepší schopnost komunikovat s místními, než rodilí Francouzi.¹⁰⁰ Tyto operace znamenaly pro Cizineckou legii nový typ úkolů, spojený s udržováním míru a humanitární činností, a navíc přišly v období, kdy se francouzská armáda postupně profesionalizovala a Legie se plně začleňovala do struktur jejího velení a řízení. Můžeme tedy říci, že právě balkánské mise znamenaly pro současnou Cizineckou legii výraznou formující zkušenost.¹⁰¹

Potenciál Legie a fakt, že jde o funkční model fungování vojenské jednotky, dále potvrzují její akce v Čadu, Gabonu, Pobřeží slonoviny, v Libanonu i jinde. V současnosti probíhající konflikt v Afghánistánu také pro FCL znamená zkušenosti s intenzivním bojovým nasazením a službou ve velmi obtížných podmínkách. Takové prostředí samozřejmě prověří morálku, esprit de corps a schopnosti vojenské jednotky velice důkladně.

100 Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 106, 118.

101 Présentation de la Légion étrangère en 2010, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-etrangere.com/modules_media/doc/1_1_18012010140153.pdf (staženo 18.5.2010).

7 Závěr

Vytváření společné legionářské identity je důležitým rysem Francouzské cizinecké legie. Jak jsme se mohli přesvědčit, problematika identity se objevuje od vstupu do Legie napříč celým výcvikem i později, v životě legionáře u útvaru. Prvním zásahem do identity, vnímané zde ve smyslu oficiální totožnosti, je povinné přijetí nového jména. Nejde jen o proměnu oficiální; změna jména, jakkoli pouze dočasná, znamená výrazný zásah do osobnosti, který může mít vliv na to, jak jedinec sám sebe vnímá. V průběhu výcviku dobrovolníků má snaha o budování společné identity mimo jiné formu neustálého připomínání a glorifikace historie Cizinecké legie. Také úsilí o vytvoření co nejpevnější koheze a pocitu „vojáckého bratrství“ je důležitou součástí tvorby identity, konkrétně té její části, kterou Brubaker s Cooperem nazývají *groupness*. Ideálním vzorem kvalit, které by legionáři měli přijmout za své, pak je *Code d'honneur*, kodex legionářské cti. Proces ale nekončí absolvováním výcviku, pokračuje totiž kupříkladu prostřednictvím legionářských písní, rituálů spojených s životem v Legii a pravidelně se opakujících svátků.

Přesto však v Legii existují případy dezercí a vnitřních konfliktů, kdy se loajalita k Cizinecké legii ukáže jako nedostatečná. Tyto události můžeme do určité míry interpretovat jako selhání snahy o vytvoření společné legionářské identity. Celkově ale musíme říci, že dnešní FCL je plně funkční vojenskou jednotkou, což dokazuje její úspěšné nasazení v náročných podmínkách zahraničních misí.

Je společná identita hlavním příčinou, díky které může Cizinecká legie fungovat? Rozhodně patří mezi hlavní takové faktory, není však jediným důvodem, díky kterým Legie přetrvala do dnešních dnů. K tomu, aby tak specifická mnohonárodnostní instituce, jako je FCL, mohla existovat, prostředky budování legionářské identity, jak jsme je v této práci sledovali, samy o sobě nestačí. Důležité je, aby byl daný jedinec vůbec ochotný nabízenou identitu přijmout – zde se jako klíčový projevuje výběr kandidátů. Velkou roli hrají i úplně jiné činitele, například peníze, které legionáři dostávají, vyžadování přísné disciplíny ve spojení s represivním aparátem Legie a další.

Po bližším pohledu na Cizineckou legii jsme také zjistili, že mechanismy, jakými je v ní posilována loajalita a morálka vojáků, jako je důraz na tradici, glorifikace vlastní historie či neustálé zdůrazňování ideálních vojenských hodnot, nejsou zásadně odlišné od prostředků používaných v jiných armádách. Rozdílem je, že v Legii jsou tyto prostředky aplikovány mnohem důsledněji a ve větší míře.

Francouzská cizinecká legie zůstává velmi zajímavým předmětem zkoumání. Jde

o prostředí, kde probíhá snaha o integraci příslušníků mnoha národností. Zároveň je Legie věhlasná vojenská jednotka s velice rozšířenou, i když v některých ohledech poněkud rozporuplnou reputací.

Fakt, že FCL existuje již téměř osmdesát let na takřka stejných základech, ukazuje, že jde o životaschopný a funkční model instituce tohoto druhu. A tato skutečnost sama o sobě znamená, že výzkum Cizinecké legie může přinést zajímavé poznatky jak o fungování mnohonárodnostních institucí, tak na poli studia armády a vojenského étosu.

Použitá literatura a zdroje informací

Knihy, statě a odborné články:

- Michail Michailovič Bachtin, *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance* (Praha: Argo, 2007).
- Rogers Brubaker a Frederick Cooper, „Beyond 'Identity'“, *Theory and Society* 29, č. 1 (únor 2000): 1-47.
- Nicola J. Cooper, „The French Foreign Legion: Forging Transnational Identities and Meanings“, in: *French Cultural Studies* 17 (2006): 269-284.
- Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere* (Aš: Warrior, 2007).
- Anthony Giddens, *Sociologie* (Praha: Argo, 1999).
- Günter Halle, *Cizinecká legie: Reportáž podle zážitků a dokumentů navrátilců z Vietnamu* (Praha: Naše Vojsko, 1954).
- Jan Jandourek, *Sociologický slovník* (Praha: Portál, 2000).
- Zachary Lyons, „Imagined Identity and the L2 Self in the French Foreign Legion“, in *Motivation, Language Identity and the L2 Self*, ed. Zoltán Dörnyei, Ema Ushioda (Multilingual Matters, 2009): 248-273.
- Zachary Lyons, „Under Two Flags: National Conflicts and the Reconstruction of Identity“ *Language and Intercultural Communication* 4, č. 1 (2004): 109-120.
- Miloslav Petrušek et al., eds., *Velký sociologický slovník ; Díl 1, A-O* (Praha: Karolinum, 1996).
- Miloslav Petrušek et al., eds., *Velký sociologický slovník ; Díl 2, P-Ž* (Praha: Karolinum, 1996).
- Douglas Porch, *The French Foreign Legion: A Complete History of the Legendary Fighting Force* (New York: HarperCollins Publishers, 1991).
- Ladislav Potocký, *Cizinecká legie mýma očima* (Praha: ŠEL, 2005).
- Špalek, *Moderní cizinecká legie očima výsadkáře* (Praha: Naše vojsko, 2005).
- Jennifer Todd, „Social Transformation, Collective Categories, and Identity Change“, *Theory and Society* 34, č. 4 (srpen 2005): 429-463.

Televizní dokumenty:

- Marc Eberle, *In fremden Diensten: Deutsche Legionäre im Indochinakrieg*, 2005
- Charles Villeneuve, *Le droit de savoir: Légion étrangère, six semaines dans l'enfer vert*,

2007.

Pierre-Henry Menthéour, Christophe Fonseca, *Je serai legionnaire*, 2005.

Elektronické zdroje:

Guillaume Mollaret, „Ces soldats qui désertent la Légion étrangère“, *Le Figaro*, 29.

řijna 2007. Dostupný z WWW: <http://www.lefigaro.fr/actualites/2007/10/29/01001-20071029ARTFIG00032-ces-soldats-qui-desertent-la-legion-etrangere-.php> (staženo 18.5.2010).

„Présentation de la Légion étrangère 2010“, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-etrangere.com/modules_media/doc/1_1_18012010140153.pdf (staženo 18.5.2010).

„Une nouvelle chance pour une nouvelle vie...“, Le portail internet de la Légion étrangère, <http://www.legion-recrute.com/fr/?SM=0> (staženo 24.3.2010).

„De 1946 à nos jours : décolonisation, conflits et crises“, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-etrangere.com/fr/histoire/1946_nj.php (staženo 24.3.2010).

„Les conditions d'engagement“, Le portail internet de la Légion étrangère, <http://www.legion-recrute.com/fr/condition.php?SM=111> (staženo 24.3.2010).

„Salaires“, Le portail internet de la Légion étrangère, <http://www.legion-recrute.com/fr/salaires.php?SM=0> (staženo 26.3.2010).

„Chants et musiques“, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-etrangere.com/fr/tradition/chant_musique.php (staženo 14.5.2010).

„Espace téléchargement - Chants et musiques Légion“, Le portail internet de la Légion étrangère, http://www.legion-4re.com/fr/telecha/musique_chant.php (staženo 14.5.2010).

„Foire aux questions“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/faq.php?SM=0> (staženo 21.4.2010).

„Déroulement Chronologique“, Légion étrangère - Recrutement, <http://www.legion-recrute.com/fr/chronologique.php?SM=0> (staženo 21.4.2010).

„Les crèches de noel du 2°REG, Légion étrangère“ - 2° Régiment étranger de génie, http://2reg.legion-etrangere.com/modules/info_seul.php?id=222&page=1 (staženo 14.5.2010).

„Armée blindée cavalerie“, Le portail internet de la Ministère de la Défense,

http://www.defense.gouv.fr/terre/decouverte/presentation/composantes/arme_blindee_cavalerie/arme_blindee_cavalerie (staženo 14.5.2010).

„Légion étrangère“, Global security,

<http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-legion-etrangere.htm> (staženo 14.5.2010).

„Frequently Asked Questions“, Kepi Blanc,

<http://www.kepi.cncplusplus.com/FFL%20FAQ.htm> (staženo 21.4.2010).

Summary

Being a unique institution of its kind, the French Foreign Legion is a French Army unit consisting mainly of foreigners. Keeping such unit operational requires various means, the main of which is the endeavour to create a common legionary identity which ensures that the recruits stay loyal and devoted to the Legion.

The idea behind the Legion is that it gives its members money, home, a chance for a new life and eventually also french citizenship in exchange for their military service.

The identity building procedure starts when the volunteers entering the Legion undergo an obligatory change of name (albeit temporary for most of them). The period of selection and training that follows, is a crucial stage in development the common identity. First of all the Legion can afford to chose the candidates that seem not only fittest in physical and intellectual respect, but also most prone to accept the legionary identity. After the first phase of selection the volunteers get basic training, which concentrates on their military skills as well as on teaching them the history, customs and culture of the Foreign legion. The ever-present indoctrination takes form of obligatory singing of legionary songs, learning the rituals and the history of the Legion and more. Another important element in the procedure is learning French. Future legionaries are also encouraged to build up a strong bond of camaraderie between themselves, which also strengthens their sense of connectednes with the Legion. The idea of the Foreign legion is that it will serve both as a homeland and as a family for the legionaries.

All these mechanisms are made easier by the fact that the Foreign legion is what we call a „total institution“, which means that legionaries are under its direct influence for most of the time.

The process of identity building continues even after legionaries complete their training and join their units and it takes place through various rituals, customs and symbols of the Legion such as legionary songs, celebrations etc.

Nonetheless, in some cases the Legion fails to create the bond of loyalty and things like desertions and conflicts between legionaries of different nationalities occur. But we have to bear in mind that the French Foreign Legion still manages to function, even in the demanding conditions of today's international military missions, which is a proof of viability of the concept of the Foreign legion.

Eventually, we have to confirm that building of the common legionary identity is one of the key mechanisms that ensures that the Foreign legion stays functional. It is

definitely not the only mechanism and maybe it even isn't the main one, but it still is irreplaceable for the Legion.

Příloha č. 1

Code d'honneur du légionnaire

Légionnaire, tu es un volontaire servant la France avec honneur et fidélité.

Chaque légionnaire est ton frère d'arme, quelle que soit sa nationalité, sa race, sa religion.

Tu lui manifestes toujours la solidarité étroite qui doit unir les membres d'une même famille.

Respectueux des traditions, attaché à tes chefs, la discipline et la camaraderie sont ta force, le courage et la loyauté tes vertus.

Fier de ton état de légionnaire, tu le montres dans ta tenue toujours élégante, ton comportement toujours digne mais modeste, ton casernement toujours net.

Soldat d'élite, tu t'entraînes avec rigueur, tu entretiens ton arme comme ton bien le plus précieux, tu as le souci constant de ta forme physique.

La mission est sacrée, tu l'exécutes jusqu'au bout et, s'il le faut, en opérations, au péril de ta vie.

Au combat tu agis sans passion et sans haine, tu respectes les ennemis vaincus, tu n'abandonnes jamais ni tes morts, ni tes blessés, ni tes armes.

Legionářův kodex cti¹⁰²

Legionáři, jsi dobrovolník, který slouží Francii věrně a se ctí.

Každý legionář je tvůj bratr ve zbrani, bez ohledu na svůj původ, národnost, rasu či náboženství.

Budeš to dávat najevo neochvějnou a upřímnou svorností, která musí bez ustání stmelovat příslušníky této velké rodiny.

Z úcty k dávným tradicím legie budeš ctít své nadřízené. Tvoji silou je sebekázeň a přátelství, tvými ctnostmi odvaha a loajalita.

Buď hrdý na to, že jsi legionář a svou hrdost prokazuj důstojným, leč skromným vystupováním, vždy dokonale upraveným zevnějškem a čistě uklizeným obydlím.

Jakožto příslušník elitního sboru se budeš neustále udržovat v prvotřídní fyzické kondici, při výcviku budeš aktivní a vytrvalý a o svou zbraň budeš pečovat jako o nejcennější majetek.

Úkol, který ti byl svěřen, je vždy posvátný a ty jej musíš splnit za každou cenu s

102 Český překlad kodexu byl beze změn převzat z: Stanislav Gazdík, *15 let v legii: Légion Etrangere*, 47.

dodržováním zákonů, vojenských úct a mezinárodních dohod i za cenu nasazení života.

Bojovat budeš bez nenávisti a bez radosti ze zabíjení. K poraženému nepříteli se budeš chovat s úctou a své zraněné ani mrtvé druhy nikdy neopustíš. Za žádných okolností nevydáš nepříteli svou zbraň.

Příloha č. 2

Le Boudin¹⁰³

Refrain

Tiens, voilà du boudin, voilà du boudin, voilà du boudin
Pour les Alsaciens, les Suisses et les Lorrains,
Pour les Belges, y en a plus, Pour les Belges, y en a plus,
Ce sont des tireurs au cul. (bis)

1e sonnerie

Nous sommes des dégourdis,
Nous sommes des lascars
Des types pas ordinaires.
Nous avons souvent notre cafard,
Nous sommes des légionnaires.

1er couplet

Au Tonkin, la Légion immortelle
À Tuyen-Quang illustra notre drapeau,
Héros de Camerone et frères modèles
Dormez en paix dans vos tombeaux.

Refrain

2e sonnerie

Nos anciens ont su mourir.
Pour la gloire de la Légion.
Nous saurons bien tous périr
Suivant la tradition.

2e couplet

Au cours de nos campagnes lointaines,
Affrontant la fièvre et le feu,
Oublions avec nos peines,
La mort qui nous oublie si peu.
Nous la Légion.

Le Boudin (česky)

Refrén

Nate, tady máte jelito, tady máte jelito, tady máte jelito,
Alsasané, Švýcaři a Lotrinci.

¹⁰³ Francouzský text převzat ze stránky: Le Boudin, Wikipedia, the free encyclopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Le_Boudin (staženo 19.5.2010). Český překlad je dílem autora. Samotný výraz „boudin“ ve francouzštině znamená jelito. V kontextu Cizinecké legie konce 19. století však byla jako „boudin“ označována zároveň srolovaná příkrývka se zabaleným vybavením, která se připevňovala navrch vojenské torny (viz výše citovaná stránka).

Belgičani nic nedostanou, ti nic nedostanou,
protože jsou ulejšváci.

1. znělka

Jsme prohnání,
jsme šibalové,
žádní obyčejní chlapi.
Míváme svoje nálady,
Jsme legionáři.

První sloka

Nesmrtelná Legie v Tonkinu
u Tuyen-Quangu proslaví naši vlajku.
Hrdinové a bratři od Camerone,
kteří nám jste vzorem,
spěte klidně ve svých hrobkách.

Refrén

2. znělka

Naši předchůdci věděli,
jak se umírá
za slávu Legie.
My také všichni padneme,
následující tradice.

Druhá sloka

V našich dalekých kampaních,
vzdorující palbě a horečce,
zapomeňme i s našimi strastmi.
Smrt na nás však zapomíná tak zřídka.
Na nás, na Legii.